№ 95 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 6 ՄԱՅԻՍԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 6 ՄԱՅԻՍԻ № 95

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպեկ.
Խմբագրատան տելեֆօն № 253

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, մայիսի 6-ին, 1910 Թ.
XXV ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ XXV
Վրաց և Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութիւնը ի պատիւ 25-ամեայ բեմական գործունէութեան թէ վրաց և թէ հայոց արտիստ
ԳԵԴԷՈՆ ՄԻՐԱՂԵԱՆ-ԳԵԴԷՎԱՆՈՎԻ
կը ներկայացնէ
I
Վրաց լեզուով Մոլիէրի ՏԱՐՏԻՒՖ 4-գ արարուած բեմիսոր՝ Շատիրով
II
Հայերէն լեզուով Գ. Սունդուկեանի ՔԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ 1-ին արարուած բեմիս. տ. Օ. Մայսուրեան
III
Վրաց լեզուով Ա. Ցագարելիի ԽԱՆՈՒՄԱ 2-դ արարուած բեմիսոր՝ Շատիրով
IV
ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ:
Մասնակցում են՝ տ. տ. (ըստ այբուբէնի) Տ. Աբաշիձէ, Ն. Գաբունիա-Ցագարելի, Ա. Գարգարեթելի, Վ. Մելիքեան, Եղ. Չէրքէզովա, Վ. Վարդունի, օր. օր. Թ. Գոգոլաշվիլի, Վ. Զմշկեան, պ. պ. Վ. Աբաշիձէ, Գ. Միրաղեան-Գեդէվանով, Վ. Գամկրելիձէ, Ն. Գոցիրիձէ, Ա. Իմէդաշվիլի, Ա. Մամիկոնեան, Գ. Մգալոբլիշվիլի, Ե. Զ. Տէր-Դաւթեան:
Տեղերի գինը բենեֆիսային:
Մնացած տոմսակները վաճառվում են Թատրոնի կասսայում:
Սկիզբը է 8½ ժամին:
5—5 (առ.) 466. (Կ.Ե.Հ.) Կարգադրիչ մասնաժողով

ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Շաբաթ, մայիսի 8-ին տեղի կունենայ
ՋԲՕՍԱՆՔ
Յօգուտ
Էժանագին եւ ձրի ճաշարանների Ընկերութեան
Երեխաների համար զուարճալիք, խաղկատակ, ձեռնածու, ուսկան, օդակախաղ, քսակների մէջ փաթաթված վազել, բէրուս՝ մրցանակներով: Երեխաների խաղ՝ փորձված ղեկավարի հսկողութեամբ: Երեկոյեան ժամը 7-ից պարեր: Զինուորական երկու երաժշտախումբ: Փոխարքայի Թիկնապահ կօզակների երգեցիկ խումբը: Րոտոնդայում լարանուագ երաժշտախումբ և ընթրիք չափաւոր գներով: Բուֆէտ, թէյ, պաղպաղակ, ծաղիկներ, կոնֆէտտի, սերպանտին, պօստ, պտի-ժվօ: Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ից: Մուտքի տոմսակների վճարը՝ հասակաւորների համար 30 կոպ., երեխաների և աշակերտ-աշակերտուհիների համար (համազգեստ հագած)—20 կոպ.
(Հ. Զ.) (առ.) 509. 2—1

Կիրակի, մայիսի 9-ին, առաւօտեան 10½ ժամին
ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Абасъ Абалская площадь)
Կը կայանայ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան
ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՀԱՐՑԵՐՆ ԵՆ՝
1) Գործադիր անդամների ընտրութիւն: 2) Հաշիւ 1909/10 սեզօնի: 3) Զեկուցում վերստուգիչ յանձնաժողովի: 4) Նախահաշիւ 1910/11 սեզօնի: 5) Անձեռնմխելի գումարներ լրացնելու հարցը: 6) Հանգուցեալ Ա. Մելիք Ավվազեանի կտակը: 7) Կարօտ դերասաններին և նրանց ընտանիքներին օգնող ֆօնդի հարցը: 8) Ընկերութեանս մասնակցութիւնը Շիրվանզադէի յոբելեանին: 9) Զեկուցում Թատրոնի պահպանման յանձնաժողովի: 10) Ընտրութիւններ—վարչութեան երեք անդամի (Ռուբէն Արգ. Յովհաննիսեանի, Կարապետ Շիրինեանի և Լեւոն Բարայեանի փոխարէն) և երեք փոխ-անդամի (Յ. Տէր-Գրիգորեանի, Քրիստափոր Բ. Տէր-Սարգսեանի և Աւագ Նազարէթեանի փոխարէն), վերստուգիչ յանձնաժողովի երեք անդամի և երկու փոխանդամի և մրցանակաբաշխութեան ժիւրիի հինգ անդամի և երկու փոխանդամի: 11) Ընթացիկ հարցեր:
Ծանօթութիւն.—Եթէ ներկայ եղող անդամների թիւր կանոնադրութեան համաձայն պակաս լինի, ժողովը կը յետաձգվի միւս կիրակի, մայիսի 16-ին:
(Հ. Կ.) (առ.) 508. 2—1

Սարուխանօվօ-Կուրինսկի Ակցիոներական Ընկերութեան Վարչութիւնը
ՁԵՌՆԱՐԿԵԼՈՎ ՇՈՒՇՈՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ
սրանով յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ սոյն 1910 թւի մայիսի 5-ից կը սկսեն վաճառվել ակցիաները հետեւեալ պայմաններով.
1) Իւրաքանչիւր ակցիայի իսկական գինը 50 րուբլի է:
2) Ստորագրվելիս ընդունվում է իսկական գնի 20% վճարը, իսկ մնացած 80%-ը իւրաքանչիւր 1 ամսից յետոյ 10-ական տոկոսով: Մացրած գումարի համար տրվում է ժամանակաւոր անդորրագիր, որը՝ ամբողջ գումարն ընդունելուց յետոյ՝ փոխարինվում է ժամանակաւոր վկայականներով.
3) Ակցիաների ստորագրութիւններ ու վճարներ ընդունվում են.
Պետերբուրգ՝ Մեժդունարօդնի բանկում:
Մօսկվա՝ Նոյն բանկի բաժանմունքում:
Բագու՝ Նոյն բանկի բաժանմունքում:
Բալախանի՝ Նոյն բանկի բաժանմունքում:
Թիֆլիս՝ Ազօվսկօ-Դօնսկի բանկում:
Եկատերինօդար՝ Նոյն բանկի բաժանմունքում:
Շուշի՝ Փոխադարձ Վարկում (Վզայիմնի Կրէդիտում):
Նուխի՝ Թիֆլիսի Առեւտրական բանկի բաժանմունքում:
Ասխաբադ՝ Րուսսկօ-Կիտայսկի բանկում:
Կոկանդ՝ Նոյն բանկի բաժանմունքում:
4) Ստորագրութիւնը կը շարունակվի երկու ամիս՝ սկսած մայիսի 5-ից, որից յետոյ կը դադարեցվի: 200-ից աւել ակցիա ուզողներին բաւարարութիւն կը տրվի վարչութիւնից ստորագրութիւնների ընդհատումից յետոյ, եթէ միայն բոլոր ակցիաները բաժանված չը լինեն:
5) Ստորագրութիւնն ընդունվում է ժամը 10-ից մինչև 2-ը ցերեկվայ:
6) Ընկերութեան կանոնադրութիւնը Բարձրագոյնս հաստատված է 1909 թւի յունվարի 23-ին:
7) Երկաթուղու գործի հետ ծանօթանալ և առհասարակ որևէ տեղեկութիւն իմանալ ցանկացողները կարող են դիմել անձամբ կամ գրաւոր Սարուխանօվօ-Կուրինսկի Ակցիոներական Ընկերութեան գրասենեակը՝ Բագու, Մօլօկանսկայա փողոց, տուն Սպանդօվեկիս № 17, ամեն օր՝ ցերեկվայ ժամը 10-ից մինչև 2-ը, բացի տօն օրերից:
Վարչութեան դիրեկտորներ՝ Դ. Ս. Ս. Հ.-Զ.-Ա. Թաղիեվ / Ս. Ի. Րիլսկի / Դ. Բ. Աւան-Իւզբաշեան
Դիրեկտոր-Կարգադրիչ՝ Մ. Մ. Սարուխանեան
(Հ. Կ.) (ա) 511. 5—1

Ուրբաթ, մայիսի 7-ին
Հայոց Բարեգործ. Ընկերութեան դահլիճում
կը կայանայ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ
Պարապմունքներ՝
1) Փորձադաշտերի դերը գիւղատնտեսական օգնութեան խնդրում զեկուցում Ա. Աթանասեանի:
2) Զեկուցում գաւառական ճիւղերի գործունէութեան մասին—Վարչութիւն:
3) Ընթացիկ խնդիրներ:
(Հ.ու.) առ. 510. 2—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
8 կ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր փաթեթը (րուլօ):
Ունի պահեստներ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում:
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Գօլօվինսկի պր., 21, Ռոտիստ. Ընկ. շէնքում.
Տելեֆօն № 355.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՁՐԻ
(Հ.Զ.) (ա.) 310. 50—13

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ց. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. / երեկոյեան ժ. 5—7.
Երեւանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.
(Ե. Հ. Կ.) (առ.) 1045. 100—91

ԳԵԴԷՈՆ ՄԻՐԱՂԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Այսօր Թիֆլիսում տօնվում է դերասան Գեդէոն Միրաղեանի 25-ամեայ բեմական գործունէութեան յոբելեանը:

Միրաղեանը հաւասարապէս յարգված դերասան է թէ հայ և թէ վրաց բեմերի վրա: Եւ երկու ազգերի այսօրվայ միացած յոբելեանական տօնակատարութիւնը ինքն ըստ ինքեան մի ապացոյց է այն բանի, որ եղբայր ազգերի միջև կուլտուրական համագործակցութիւնը կարող է գտնել իրական կեանքի մէջ գոյութեան իրաւունք:

Դերասան Միրաղեանը սիրել է բեմը լաւագոյն մաքով և նայել է թատրոնի վրա իբրև այն կուլտուրական գործօններից մէկի վրա, որոնք կոչված են կրթական և գեղարուեստական դեր կատարելու հասարակութեան մէջ:

Սիրելով թատրոնը՝ նա բացի դերասանութիւնից ձեռնարկել է պիէսների հրատարակութեան, գրել է թատրոնական ռեցենզիաներ, կազմել է վրաց թատրոնի պատմութիւնը և նիւթեր է ժողովել թատրոնական յիշողութիւնների համար:

Ջերմագին շնորհաւորում ենք յոբելեարին, ցանկալով նրան ոյժ և կարողութիւն դեռ երկար տարիներ գործելու իր սիրած ասպարէզում:

ՀԱԼԼԷՅԻ ԳԻՍԱՍՏՂԸ

Այսօր, մայիսի 6-ին, Հալլէյի գիսաստղը կը մօտենայ մեր երկրագնդին և կը սկսի նորից հեռանալ:

Եւ կանցնի դարձեալ 74—75 տարի, մինչև նորից այդ գիսաւորը կերևայ մեր հօրիզոնի վրա և դարձեալ կը մօտենայ մեր մոլորակին:

Եթէ Հալլէյի գիսաւորին վիճակված է որևէ ազդեցութիւն գործել մեր մթնոլորտի վրա, դա պէտք է տեղի ունենար այն միջոցին, երբ երկիրը գտնվում էր նրա գէսի կամ պոչիշ ըրջանում:

Պատմական յիշատակարանները ցոյց են տալիս, որ մինչև այժմ ոչ մի վտանգաւոր երևոյթ տեղի չէ ունեցել այդ գիսաստղի անցնելուց, իսկ այդ յիշատակարանները արձանագրել են քսանհինգ անգամ նրա երևալը Քրիստոսի ծնունդից յետոյ:

Ցանկանալով արձանագրել ամեն մի փոփոխութիւն, որ կարող է տեղի ունենալ մեր մթնոլորտում Հալլէյի գիսաստղի անցնելուց, կանանց կուրսերի պրոֆէսոր Կ. Խարիչկով վճռել է այսօր վերցնել օդի նմուշներ ս. Դաւիթ սարի վրայից և ենթարկել նրանց մանրամասն քննութեան: Յետոյ կարելի կը լինի վերցնել մթնոլորտից հետազօտութեան համար օդի նմուշներ սովորական ժամանակ և համեմատել ներկայ նմուշների քիմիական բաղադրութիւնները միմեանց հետ:

Այսօր, վաղ առաւօտեան, ժամը 6-ին, Ժողովրդական Տանը, Պալօվը պէտք է կարդար մի դասախօսութիւն գիսաստղների մասին: Ծրագրի մէջ առանձին ուշադրութիւն է դարձված մասնաւորապէս Հալլէյի վրա, որի գալին պոչի մէջ ընկղմված պէտք է լինէր մեր երկրագունդը:

ԷԴՈՒԱՐԴ VII-Ի ՑՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լօնդօն, 4 մայիսի

Այսօր կէսօրին սահմանված հանդէսով թագաւորի մարմինը փոխադրվեց Վեստմինստէրի վանքը: Հասարակութեան տրամադրութիւնը լուրջ էր: Ժամը 11½-ին սկսվեց սգահանդէսի ղօղանջիւնը: Վեստմինստէրի վանքի աշտարակի մեծ զանգը ազդարարեց սգերթի սկիզբը: Լաֆէտի ետևից տանում էին թագաւորական դրօշը, յետոյ գալիս էր Գէորգ թագաւորը՝ մենակ, ոտքով, նրան հետևում էին թագաւորական տան երեք պրինցները—առաջին կարգում թագաւորի երկու որդիքը: Սգահանդէսի վերջից կառքերով գալիս էին օգոստափառ անձերը: Առաջին կառքում գտնվում էին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան և Ալէքսանդրա թագուհին, երկրորդի մէջ՝ թագուհի Մէրին և Նորվէգիայի թագուհին: Վեստմինստէրի վանքը հասնելուն պէս, դագաղին դիմաւորեցին Քենդըրբըրիի արքեպիսկոպոսը, լորդ Քենդըրբըրին, լորդ Հարկօրտը: Յետոյ մատուցվեց պատարագ: Մինիստրները և համայնքների պալատի անդամները վանքը մտան ժամը 11½-ին պալատի պաշտօնեայի ուղեկցութեամբ: Դագաղի դիմաց առաջին կարգում կանգնեցին Ասկվիտը և Բալֆուրը: Համայնքների պալատի անդամներից յետոյ մտան լօրդերը՝ լօրդ կանցլէրի և Եօրքի արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ և կանգնեցին համայնքների պալատի անդամների դիմաց:

Սգահանդէսի երթի ժամանակ նուագում էին 400 նուագածուներ թնդանօթների պարպումով և մեծ զանգակատան ղօղանջիւնով: Պարլամենտի առջևի հրապարակի վրա կանգնած էին սուրիններով պատուաւոր պահակախումբը և նաւաստիներ:

Դագաղը թագաւորի աճիւնով Քենդըրբըրիի արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ տարվեց Վեստմինստէրի դահլիճը: Նրա ետևից բարձերի վրա տանում էին արքայական թագը և գաւազանը: Ապա մտաւ Ալէքսանդրա թագուհին՝ յենված Գէորգ թագաւորի ձեռքի վրա: Թագուհու ձախ կողմից գտնվում էր Մարիա Ֆէօդորովնան, նոցին Մեծութիւնների ետևից՝ Մէրի թագուհին երեխաներով: Երբ դագաղը դրվեց դիակառքի վրա, թագաւորական զոյգը և Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան կանգնեցին նրա դիմաց, այրիացած թագուհին՝ դագաղի կողքին: Արքեպիսկոպոսը դամբանական խօսեց այն մասին, թէ ինչ էր Էդուարդ թագաւորը բրիտանական պետութեան համար: Պատարագից յետոյ թագուհին, հանդարտ աղօթելով, չոքեց դագաղի առաջ, յետոյ թագաւորի օգնութեամբ բարձրացաւ և դուրս եկաւ դահլիճից: (Հ. Գ.)

Բերլին, 4 մայիսի

Վիլհէլմ կայսրը երեկոյեան մեկնեց Լօնդօն: (Հ. Գ.)

Սօֆիա, 4 մայիսի

Ֆերդինանդ թագաւորը մեկնեց Լօնդօն ներկայ լինելու Էդուարդի թաղմանը: Թագաւորին ուղեկցում են կոմս Բուրգուլօն, գեներալ Մարկով, արտաքին գործերի մինիստրութեան դիւանապետ Դիմիտրով, փոխ-գնդապետ Ստօեանով և մի քարտուղար: (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տօկիօ, 4 մայիսի

Չը նայած պաշտօնական հերքման, լրագիրները Ռուսաստանի և Եապօնիայի առաջիկայ համաձայնութեան մասին տարածված լուրերը համարում են ճշմարտութեան մօտիկ և ընդգծում են անոր բարեկամութիւնը: (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 4 մայիսի

«Թայմսը» հաղորդում է, որ Կարդիֆի նաւատէրերի ընկերութեան նախագահ Մօրէլը ընկերութեան անունից դիմեց Գրէյին մի նամակով և յայտնեց, որ ռուսական կառավարութեան մտադրութիւնը՝ կանոնաւորել Ֆինլանդիայի լօցմանական վարչութիւնը, ենթարկել նրան ռուսական ծովակալութեան հսկողութեան՝ իրականապէս կը նշանակէ քայքայել ֆինական ծովափի ներկայ լօցմանական ծառայութիւնը, անհնար կը դարձնէ արտասահմանեան և մասամբ ֆիննական նաւերի լողալը ֆինլանդական ջրերում: Մօրէլը խնդրում է քայլեր անել նաւատէրերի շահերը պաշտպանելու համար: (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 4 մայիսի

Պետական Դումայում ծառայողների նորմալ հանգստի օրինագծից յետոյ կը քննվի հարաւային վեց նահանգներում զեմստվօ մտցնելու օրինագիծը:

Օդագնացներին շնորհվեցին Բարձրագոյն ընծաներ. Պօպօվին՝ ոսկէ ժամացոյց պետական զինանշանով՝ գոհարազարդ, Մօրանին և Էդմօնդին՝ ոսկէ ծխախոտամաններ զինանշանով, Վինցերսին և Խրիստիանսին՝ ոսկէ ժամացոյցներ զինանշանով, բարոնուհի Դէլարօշին՝ ոսկէ ապարանջան զինանշանով, գոհարազարդ: Բացի դրանից օդագնացները ստացան ոսկէ, իսկ մեքենավարները արծաթէ մէդալներ: (Հ. Գ.)

Վալէնսիա, 4 մայիսի

Հէնց որ պատգամաւոր Սօրիանօ վերադարձաւ Մադրիդից, երէկ տեղի ունեցան խոշոր ցոյցեր: Ոստիկանութիւնը, որին սկսեցին քարեր նետել, կրակեց և վիրաւորեց մի քանի մարդու: Շատերը փախավեցին ծեծ ու ջարդի մէջ: Մի ոստիկանական օֆիցէր սպանվեց դաշոյնի հարուածով: Շատ մարդիկ ձերբակալվեցին: Գիշերը՝ հանգստութիւնը վերականգնվեց: (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Սալօնիկ, 4 մայիսի

Լուրերի համաձայն, ալբանացիների միջև սկսված բանակցութիւնները նպատաւոր հող են պատրաստում ալբանացիներին կառավարութեան հետ հաշտեցնելու համար:

Վուչիտրնի ալբանացիները Զէրնօլէվի կիրճի ճակատամարտին մասնակցելուց յետոյ վերադարձան իրանց տները և, մօտենալով Պրիշտինին, ուրախութեամբ յայտնեցին, որ համաձայնութիւն են կապել մինիստրի հետ:

Պաշտօնական շրջաններում խօսում են, որ ալբանական պարագլուխ Իսա Բօլէտինացը 22 ընկերներով երէկ գերի են ընկել: Մասնաւոր տեղեկութիւններին նայած, Բօլէտինացը ազատ է և գտնվում է ապստամբների մէջ Դրէնիցայի մօտ: (Հ. Գ.)

Բերլին, 4 մայիսի

«Լօկալ-Անցէյգէրին» հեռագրում են Աթէնքից. «Քէնիգէլօսը յայտնեց հիւպատոսներին, որ ներկայ վտանգաւոր դրութիւնը ստեղծեցին մահմեդականները: Մահմեդականների մասնակցութիւնը ազգային ժողովին կարող է բարդութիւն առաջ բերել, որովհետև, նրա ասելով, Կ. Պօլսից նրանց յանձնարարված է անկարգութիւններ յարուցել: Հիւպատոսները բաւականացան այն յայտարարութիւնից՝ թէ այդ մասին կը հաղորդվի իրանց կառավարութիւններին: Երէկ գումարվեց պալատի նիստը կրետական կառավարութիւն կազմելու համար: Նիստը յետաձգվեց 40 օրով»: (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈԲԵԼԵԱՐԸ ԲԵՄՈՒՄ ԵՒ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Մեր երկրի տեղական բեմը, լինի վրացական կամ հայկական, և ուսուցչական ասպարէզը—ահա այն ամենից քիչ գնահատվող, մինչև իսկ արհամարհվող, միայն զըրկանքներով և դառնութիւններով լի ուղին, որով տասնեակ տարիներ շարունակ ընթանալը պէտք է համարել մի տեսակ քաղաքացիական կորովութիւն, իսկ վաստակը՝ կրկնակի նահատակութիւն և ուրիշ ոչինչ։ Եւ ահա մենք այսօր տօնում ենք մի այդ տեսակ եզակի հասարակական գործչի յոբելեանը։

Դերասան Միրաղեանը իր 25-ամեայ բեմական գործունէութեան ընթացքում անընդհատ նուիրված է եղել նաև ուսուցչական ասպարէզին։ Դերասանութիւն և ուսուցչութիւն։ Ահա նահատակութեան այն ուղին, որով յարգելի յոբելեարը տասնեակ տարիներ ընթանալով՝ խրոխտ և անվեհեր պարզել է գեղարուեստի և ուսման տաճարների սրբազան դրօշակը։

Մի՞թէ կարիք կայ ասելու, թէ ինչ կարող էր լինել, իբրև վարձատրութիւն, այդ տեսակ գործչի համար։

Մեզանից ամեն մէկը շատ լաւ գիտէ, թէ ուր է հասցնում դերասանական ու ուսուցչական կոչումը, և ինչպէս է վարձատրվում այդ փշոտ ասպարէզին նուիրված նահատակ-գործիչը։

Դերասան Միրաղեանը յաղթեց բոլոր դժուարութիւններին, լիովին ճաշակեց դերասանութեան և ուսուցչութեան դառնագոյն բաժակը, սակայն առանց վհատվելու և տատանվելու հէնց այժմ էլ նուիրված է նա այն սուրբ գործին, որի գաղափարական ներկայացուցիչներից մէկն է հանդիսանում ինքը յոբելեարը։

Փառք և պատիւ բազմամեայ գործիչ՝ դերասան-ուսուցչին։ Ա. Նազարէթեան

ԱՅՍՕՐՎԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՐԸ

(Հակիրճ բնորոշումն)

Այսօր, Թիֆլիսի հայ և վրացի շնորհապարտ հասարակութիւնը և գաւառը յանձին իրանց ներկայացուցիչների հանդիսաւորապէս տօնում են հայ-վրացական քոյր բեմերի դերասան Գեդէօն Բարսեղեան Միրաղեան-Գեդէվանօվի բեմական գործունէութեան 25-ամեայ գործունէութեան յոբելեանը։ Մենք իր ժամանակին հասարակութեանը ծանօթացրինք թէ նրա կենսագրութեան և թէ վրաց մամուլի օրգանների՝ նրա նկատմամբ արտայայտած կարծիքների հետ, որոնք միաբերան արտայայտում էին իրանց խորունկ գոհունակութիւնը յոբելեարի տաղանդի ու անձնաւորութեան վերաբերմամբ։ Իսկ ներկայ տողերով՝ հակիրճ կերպով կաշխատենք բնորոշել նրան որպէս արտիստի, ուսուցչի, գրականագէտի, և ընդհանրապէս հասարակական գործչի, մոռացութեան չը տալով և ոչ մի վայրկեան նրա այն խոշոր պլիւսը, որ իսպառ գոյութիւն չէ ունեցել և կամ պէծպծին է տուել շատ աղօտ կերպով մեր միւս գործիչների կեանքում։

Դա՝ հայ-վրացական համերաշխութեան վեհ գործի օգտին աշխատելու անսահման ջանքն ու աշխատանքն է, որ առանց մի բոպէ իսկ յետս ընկրկելու առաջ է տարել յարգելի յոբելեարը։

Եթէ սկսենք մի առ մի աչքի անցնել 25 տարվայ ընթացքում հրատարակված, տեղական հայ, վրացի և ռուս մամուլի մէջ երեցած թատերական բոլոր կրիտիկաները նրա խաղի նկատմամբ, նոյն իսկ եթէ երբեք տեսած իսկ չը լինենք նրա խաղը, կը գանք այն եզրակացութեան, որ Գեդէվանօվ-Միրաղեանը անպայման տաղանդաւոր արտիստ է, որովհետև բոլոր թերթերն էլ միաբերան շարունակ նպաստաւոր և նոյն իսկ գովասանական կարծիքներ են արտայայտել նրա խաղի մասին։ Իսկ մենք, որ բազմիցս տեսել ենք նրա խաղը առաւելապէս վրաց և մասամբ հայ բեմի վրա, առանց չափազանցութիւն անելու կասենք, որ նրա նման բարեխիղճ, ուշիմ և իր ներկայացրած տիպի հոգեբանութիւնը ընդհանրապէս տաղանդաւոր կերպով ներկայացնող արտիստ շատ քիչ կայ մեր իրականութեան մէջ։

Մոռացութեան չը պէտք է մատնել և այն, որ նա բեմ է դուրս եկել դեռ այն ժամանակ, երբ «արտիստ», «ակտեօր», «դերասան» խօսքերը միմիայն հեգնական, ծաղրական կերպով էին հնչվում տակաւին մէջչանականութեան մէջ թաւալվող ժամանակակից մեր ազէտ հասարակութեան բերանում։

Իսկ այն հանգամանքը, որ այսօրվայ յոբելեարը, արհամարհելով հայ շօվինիստ անհատների փտած կարծիքները, ամենայն համարձակութեամբ ոտք կոխեց մեր սիրելի եղբայրակից վրացիների բեմը, անուշադիր թողնելով վրացի շօվինիստների փոքրաթիւ ու ողորմելի բանակից նրա հասցէին երբեմն-երբեմն արձակված բարբաջանքները, նրան դարձնում է ոչ սովորական մի մարդ։

Եւ եթէ մի րոպէ նոյն իսկ ենթադրենք, որ նա տաղանդաւոր արտիստ չէ, այս վերջին երկու առաւելութիւնները, որ մենք գտանք նրանում, դարձնում են նրան անպայման ականաւոր և համոզված գործիչ, որպիսին պէտք է խորապէս յարգել։

Բայց քանի որ նա ցոյց է տուել եւ տաղանդ, հետեւաբար եւ պէտք է վարձատրել։

Լրագրական սուղ էջերը հնարաւորութիւն չեն տալիս մեզ աւելի երկարօրէն գրի առնելու մեր խոհերն ու համեստ կարծիքները, որ ունենք Միրաղեան-Գեդէվանօվի մասին, ուստի մի քանի խօսք էլ կասենք հասարակական կեանքում խաղացած նրա միւս դերերի մասին ու աւարտ կը տանք մեր ներկայ յօդուածին։

Վերևում ասացինք, որ նա, Մէլպօմէնայի տաճարին հաւատարիմ կերպով ծառայելուց ի զատ, աշխատել է և դպրոցական ու գրական ասպարէզներում։ Այո, Գ. Միրաղեանը ահա 25 տարի է, ինչ ծառայում է հայ մանուկների, մեր մատղահաս սերընդի դաստիարակութեան մեծ գործին և այդ երկար ժամանակամիջոցի ընթացքում, հազար ու մի զրկանքների ենթարկվելով, «հայ վարժապետի» պատժական դարձած անտանելի լուծը կրելով, հազարաւոր աշակերտներ է սնուցել ու դաստիարակել, որպիսի դժուարին պաշտօնը շարունակում է ցայսօր ևս։ Եւ երևակայեցէք, ընթերցող, երկու այսպիսի հասարակական ծանր պարտականութիւններ կատարելիս, նա դեռ ևս ժամանակ է գտել գրականութեամբ ևս զբաղվելու ու երկար տարիների ընթացքում աշխատակցել է հայ մամուլի առաջադիմական մասի այլ և այլ օրգաններին։

Արդեօք ընթերցողը չի համաձայնի մեզ հետ, եթէ ասենք, որ այսպիսի մէկը լինելու համար պէտք է օժտված լինել բարձր ընդունակութիւններով, ունենալ համբերութեան խոշոր պաշար և աշխատելու անբաւ եռանդ, որպէս զի երկար ու ձիգ տարիների ընթացքում և անտանելի պայմանների մէջ գտնվելով հանդերձ՝ մարդ կարողանայ թատրօնական, դպրոցական և գրականական ասպարէզներում միաժամանակ աշխատել, զբաղվելով ու մասնակցելով հասարակական զանազան գործերի ևս։

Ուրեմն գնանք այսօր Արտիստական թատրօն մեր անկեղծ յարգանքն ու համակրանքը յայտնելու շարունակարար քառորդ դար աշխատող աննկուն գործչին և մեր ներկայութեամբ և նիւթական ու բարոյական աջակցութեամբ խրախուսենք յարգելի յոբելեարին, որպէսզի հնարաւորութիւն տուած լինենք նրան մի նոր 25 տարի ևս աշխատելու հայ-վրացական համերաշխութեան, հայ եւ վրացի թատրօների, դպրոցական գործի եւ գրականութեան օգտին։

Չը մոռանանք երբէք, որ իւրաքանչիւր հասարակական գործիչ իր կեանքի ընթացքում այսպիսի մի օր է առ հասարակ միայն ունենում, հետևաբար դանդաղելը, ուշանալը անթոյլատրելի պիտի լինի մեր ամենքի համար, որովհետև մեր պարտքն է մեր գործիչներին ըստ արժանւոյն վարձատրել։

Յարգանք և պատիւ աննկուն գործչին։

Կեցցէ Գ. Միրաղեան-Գեդէվանօվը դեռ երկար տարիներ։ Յ. Գասպարեան

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ՁԱՅՆ

Ստաւրոպոլ (Նահ.), 2 մայիսի

Սրանից ուղիղ 23 տարի առաջ, Թիֆլիսի ս. Կարապետ եկեղեցու դպրոցում ինձ գրաճանաչութիւն սովորեցնող և ինչպէս իմ, նոյնպէս և իմ բոլոր՝ այն ժամանակվայ դասընկերների մէջ անջնջելի ու քաղցր յիշողութիւններ թողած ամենասիրելի ուսուցչիս, բազմաշխատ Գեդէօն Միրաղեանի բեմական գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանի առիթով ուղարկում եմ սրտագին շնորհաւորանքներս։

Հայրախնամ ուսուցիչս, ի բոլոր սրտէ ցանկանում եմ, որ հանրօգուտ գործունէութեանդ 50-ամեայ յոբելեանդ էլ կատարես։ Անչափ ցաւում եմ, որ հնարաւորութիւն չունեմ, իմ սրտիս այնքան մօտ, յոբելեանիդ տօնախմբութեան օրը վաստակաւոր գլուխդ համբուրելով՝ անսահման երախտագիտութիւնս յայտնելու։

Ուսուցիչ Խաչ. Տէր-Ենօքեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Գանձակ, 2 մայիսի

Տեղիս բոլոր եկեղեցիների ծխականները մի քանի ամիս առաջ կայացած մի ժողովում որոշեցին նորից բանալ տարիներ առաջ փակված աղքատանոցի դուռը, որի գործունէութիւնը դադարելուց յետոյ մնացել է գանձարկղում մօտ 10000 ր., որ մինչև օրս իբրև աւանդ մնում է ս. Յովհաննէս եկեղ. հոգաբարձութեան հսկողութեան տակ։ Նոյն ժողովում 7 հոգուց բաղկացած մի յանձնաժողով ընտրվեց, որի ջանքը պիտի լինէր կանոնաւորելով աղքատանոցի գործերը՝ բացումն արագացնել։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղիս ճիւղի հետ միաժամանակ ունենալ աղքատանոց՝ նշանակում է նուազեցնել Գանձակում տիրող թշուառութեան թափը։

Աղքատանոցի դռների բացումը մեզ համար հացի չափ կարևոր է մանաւանդ հայ-թուրքական ընդհարումներից յետոյ։

Չնայած որ այդ որոշման գլխով գլորվել է չորս ամիս, բայց ոչ մի գործնական քայլ տեղի չէ ունեցել։

Ծխականներից լիազօրված յանձնաժողովի անդամներին երբ առանձին-առանձին տեսնում ու հարցնում ենք այդ մասին, նրանք ջերմ ցանկութիւն են յայտնում իրականացած տեսնել աղքատանոցի բացումը։ Իսկ երբ հարկաւոր է գործի դիմել, ժողովներ գումարել՝ կանոնաւորելու բոլոր գործերը կամ վերացնելու որոշ արգելքներ, բոլորը համարեա փախուստի են դիմում, առարկելով որ աւելի անհրաժեշտ գործեր կան, որոնց հարկաւոր է նախապատւութիւն տալ։ Բայց, ասացէք խնդրեմ, ինչ գործ կարող է աւելի անհրաժեշտ լինել, քան աղքատանոցի բացման խնդիրը։ Վառ ցանկութիւնները, ցաւակցական խօսքերն ու ճառերը չեն կարող ոչինչ, օգնութիւն աղերսող թշուառին փրկել կեանքը՝ կլանող անողոք սովի ճիրաններից, այլ միայն կենդանի գործը։

Բանի ուշ չէ, թող յանձնաժողովի անդամները լուրջ մտածեն անհոգութեան մատնված աղքատանոցի բացման խնդրի մասին և յոյս ունենամ, որ մեր ունևոր դասակարգը նրանց գործունէութիւնը տեսնելով չի խնայի իր լուման ձգել աղքատանոցի գանձարկղը։ Սարգօ

Նոր-Բայազէտ, 28 ապրիլի

Ապրիլի սկզբից մեր գաւառում սկսվեց ցանքը ամենուրեք։ Եղանակները թէև նպաստաւոր էին հողային աշխատանքի համար, սակայն հողագործութիւնը նեղվում է բաւականաչափ լծկաններ չը լինելու պատճառով։ Կան հողագործներ, որոնք վարձով են ցանում, վճարելով մի «չվան» վարատեղի համար՝ չորսին 1 ր. 50 կ., իսկ գութանին՝ 3 ր.։ Միւս կողմից ժողովուրդը դժգոհ է, երբ անձրևները սակաւ են մեզանում. հողը արդէն սկսել է չորանալ. երկարատև քամիները մանաւանդ նպաստում են երաշտութեան և այդ պատճառով արտերը նոյնիսկ չեն զարգանում, իսկ ցանքերի աճեցողութիւնը շատ դանդաղ է առաջ գնում։ Յաճախ մեզանում ապրիլ ամիսը անցնում է ամբողջովին անձրևային, իսկ այս տարի գրեթէ անցաւ բոլորովին չորային։ Այսպէս թէ այնպէս, հողագործը այժմ մի կողմից սփռում է իր սերմը չոր հողում, իսկ միւս կողմից անձրև հայցում երկնքից, որը նրան միանգամայն մոռացել է։

Ինչպէս անցեալ տարի, նոյնպէս և այս տարի սպասվում էր ցանքերի մի ընդարձակ տարածութիւն, որը կարող էր գոհացում տալ հողագործութեան պահանջներին, մանաւանդ որ սերմացուն բաւական առատ է։ Սակայն այդ մի փոքր մխիթարութեան հակառակ մեր հողագործութիւնը նեղվում է հողի սակաւութիւնից, հողազրկութիւնից։ Նա, լրաւ, իր շէնքի համաձայն ունի մի 42 դեսեատին հողաբաժին, որի կէսը խոպան տեղ է, իսկ միւս կէսը՝ վարատեղ, բայց և այնպէս այդ հողաբաժինների մեծ մասը ամեն տարի ցանվելով՝ բոլորովին յոգնած և ուժասպառ է եղած, հետևապէս պէտք է որ մի լուրջ հանգամանք տրվի այդ վարելահողերին, կամ թէ պէտք է պարարտացվի արհեստականապէս, որ մեզանում բոլորովին տեղի չունի։ Ուստի մնում է դադար տալ և ազատել յաճախ ցանվելուց, և այդ պատճառով ահա շատ արտեր և հողաբաժիններ այս տարի մնալու են անցան, բնականապէս կազդուրվելու նպատակով։ Հարկաւոր է մեծ քանակութեամբ հողեր ձեռք բերել, ապա թէ ոչ՝ մեր հողագործութիւնը երբէք չի վարձատրվի ըստ արժանւոյն։ Գ. Սինանեան

Զինարի գիւղ (Ղազ. գ.), 19 ապրիլի

Մեր գիւղը, որ ունի 73 ծուխ, 30 տարի է՝ ինչ առանց եկեղեցու է ապրում։ Դրա պատճառն այն է, որ գիւղս խիստ աղքատ և չունևոր է։

Գիւղիս բնակչութիւնը վերջին տարիներս ցանկացաւ եկեղեցի կառուցանել և այդ առիթով տեղ ընտրեց, օծել տուեց, հիմք ձգեց ու սկսեց պատ բարձրացնել, բայց հազիւ թէ պատը $1\frac{1}{2}$ արշին բարձրացել էր, երբ գիւղի հասարակութիւնն այլևս իրան անզօր զգաց գործը գլուխ հանելու և շինութիւնն այդպէս կիսատ թողեց։ Չը նայած որ շինութիւնը վերջացնելու համար անհրաժեշտ քանակութեամբ քար կայ, փայտն էլ կարելի է մի կերպ մատակարարել, բայց վարպետի վարձը վճարելու և եկեղեցու ներքին զարդարանքը ձեռք բերելու համար գիւղական հասարակութիւնը միջոց չունի այլևս, ուստի ցանկալի էր, որ դրսից օգնութիւն լինէր՝ մի կերպով գլուխ բերելու համար մեր գիւղական եկեղեցու շինութեան գործը։ Մ. Ծ.

ՄՈՐՕԶՕՎԻ ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՍՏԱՐԱՆԸ *)

Մոսկվայի ցուրտ երեկոներից մէկն էր. հիւսիսի սառնամանիքն իր բոլոր ոյժով գործում էր. էլեկտրաքարշի գծի մօտ կանգնած սպասում էի քարշակին, որովհետև պարտաւոր էի ժամը 6-ին Մորօզովի գիշերային ապաստարանում լինել։ Մօտս կանգնած էր «սաորամարդը», անդամալոյծ, զուրկ 2 ոտքից, դրանց փոխարէն 2 ձեռնափայտ կոների տակ. ինքն իրան խօսում էր (այդպիսիները միշտ իրանց հետ են խօսում. ոչ ոք չէ ցանկանում խօսել նրանց հետ. իսկ չէ՞ որ մարդ քանի զգում է, չէ կարող չը խօսել)։

— Ա՜խ, յոգնեցի. ամբողջ օրը քայլել եմ. այլևս ոչ մի ոյժ չէ մնացել... Տէր Աստուած, պարոն,—դարձաւ նա մօտը կանգնածին,—մի քիչ հեռու գծից. կարող էք քարշակի տակ ընկնել. վա՜յ, պարոն,—դարձաւ նա միւսին,—ինչպէ՜ս կարմրել էք, կապտել. երևի մրսում էք. իսկապէս շատ ցուրտ է։

Եւ այսպէս դառնում էր սրան-նրան, սրա-նրա մասին մտածում, թէև իրան մասին երկինքն էլ չէր մտածում...։

Վերջապէս եկաւ քարշակը. ես կարծում էի, թէ մուրացկանը մէկին-միւսին դիմելուց յետոյ՝ ձեռքը պիտի պարզէր և փող խնդրէր. սակայն ոչ. նա ևս կամենում էր քարշակ նստել. բոլորին ճանապարհ տալուց յետոյ, ինքն էլ առանձին ճիգ թափելով բարձրացաւ վագոնի երեք աստիճանը և կանգնեց դուրսը։

Շարունակում էր ինքն իրան խօսել։

— Սարսափելի յոգնեցի. ծնկներումս այլ ևս ոյժ չը մնաց. փորս էլ դա-

*) Տես «Մշակ» № 52.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԵԴԷՕՆ ՄԻՐԱՂԵԱՆԻ ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՑ ՄԻ ՔԱՆԻ ԳԾԵՐ

Դուք ծանօթ էք Գեդէօն Միրաղեանի կենսագրութեան հետ։ Նա տպված է լրագիրներում։

Թող ինձ թոյլ տրվի աւելացնել մի քանի գծեր, որոնք, կարծում եմ, նշանակութիւն ունեն այսօրվայ յոբելեարին բնորոշելու համար։

Ես օգտվեցի ազատ ժամերից և ունեցայ մի զրոյց Գ. Միրաղեանի հետ այն ժամերից մէկում, որ նա գտնվում էր «Մշակի» խմբագրատանը։

— Որքա՞ն վաղ է սկսվել ձեր մէջ հետաքրքրութիւնը դէպի բեմական արհեստը,—հարցրի ես։

— Շատ վաղ օրերից,—բացատրեց նա,—դերասան եղբայրս ինձ վերցնում էր իր հետ թատրօն և ես դէպի բեմը սէր ստացայ մանկութիւնից։ Եղբայրս տանում էր ինձ Թամամշեանների տանը գտնվող թատրօնը։

— Ովքե՞ր են ունեցել ձեզ վրա ազդեցութիւն և հանդիսացել են իբրև բեմական ուսուցիչներ։

— Նախ ինժեներ Միքայէլ Բեհբութեան, որը, լինելով րեժիսեօր, ինձ համար շատ և շատ օգտակար է եղել։ Այնուհետև Գ. Չմշկեանը օգնել է մի քանի հիմնական կէտերում և յետոյ Մնակեանը, որը, իբրև բազմակողմանի դերասան, հեղինակաւոր օրինակ է ծառայել ինձ համար։ Ինձ վրա ազդել են նաև Ադամեան, որի հետ խաղացել եմ մի խմբում, Աւալեան և ուրիշներ։

Միրաղեանը պատմեց մի քանի դէպքեր իր ծանօթութիւնից այդ անձնաւորութիւնների հետ։

— Իսկ վրացի դերասաններից։

— Որոշ չափով Ալեքսէեվ-Մեսխիեվ, Կ. Կիպիանի և Վ. Աբաշիձէ։

Միրաղեանը բացատրեց, որ թէև վրաց բեմը նոյնն է, ինչ որ և միւս բեմերը, բայց նրա առաջնակարգ գործողները որոշ արտայայտութիւն են տուել վրացական բեմական կատարումներին։

— Ռուս դերասաններից։

— Գրադօվ-Սօկօլօվ, Պալմ, Պրավդին, Անդրէեվ-Բուրլակ և ուրիշներ։

Միրաղեանը աւելացրեց, որ նա նայել է ռուսական լաւ դերասանների վրա՝ իբրև ուսուցիչների վրա և աշխատել է իւրացնել, ինչ որ գտել է աջող և հոգեբանական։

— Իսկ արդեօք առաջնակարգ դերասանուհիները ունեցե՞լ են կրթական ազդեցութիւն,—հարցրի ես։

— Անկասկած,—վրա բերեց նա,—այնպիսի լաւ կատարողներ, ինչպէս Երմօլօվա, Սավինա, Պասխալօվա, Եավօրսկայա, եղել են միշտ ուսանելի իրանց խաղով։

Այնուհետև, խօսելով գրական ուղղութիւնների մասին, որոնք անդրադառնում էին և թատրօնական գրուածքների վրա, հարց ծագեց ռէալական, դեկադենտական ուղղութեամբ գրված պիէսների մասին։

— Ո՞րը դրանցից եղել է ձեզ համար հաճելի և համապատասխան,—հարցրի ես։

— Գլխաւորապէս ռէալականը,—պատասխանեց նա,—և կլասիկականներից դարձեալ նրանք, որոնք կրում են ռէալական կնիք իրանց վրա։ Սիմվօլիկական պիէսները խորթ են եղել ինձ համար. ես նրանցով չեմ հետաքրքրվել և չեմ գրաւվել։

Հայերէն ինքնուրոյն պիէսներից նա շատ խաղացել է Գ. Սունդուկեանի և ուրիշների Թիֆլիսի բարբառով գրված պիէսների մէջ։

— Ինձ համար հաճելի է եղել այդ բարբառը, իբրև բնական, մայրենի բարբառ, հարուստ իր ոճաբանութեամբ և պատկերաւոր արտայայտութիւններով։ Բայց ես աւելի նշանակութիւն եմ տուել ընդհանուր գրական և խօսակցական բարբառին՝ իբրև աւելի կուլտուրական մի գործօն։

Մանրամասն խօսակցութիւն ունեցանք Միրաղեանի վրացական բեմի վրա ունեցած գործունէութեան մասին։

— Արդէն քսանմէկ տարի է, որ ես ժամանակցում եմ վրաց ներկայացումներին,—նկատեց նա,—բայց երբէք ես իմ կապը չեմ կտրել հայկական բեմի հետ և իմ մշտական իղձն է եղել ծառայել մայրենի բեմին իմ բոլոր ուժով։ Վրաց հասարակութիւնը վերաբերվել է ինձ ուշադրութեամբ և համակրութեամբ։ Ուրախութիւններ և տխրութիւններ ունեցել եմ երկու բեմերի վրա էլ և կարծում եմ, որ իմ դերակատարութիւնը երկու բեմերի վրա էլ միատեսակ արտայայտութիւն է ունեցել։ Ես ինքս իմ դատաւորը լինել չեմ կարող. բայց ենթադրութիւններ կարող եմ անել։

— Իսկ ռուսերէն խաղացե՞լ էք։

— Թիֆլիսում միայն մի անգամ մասնակցել եմ ռուսաց ներկայացման, իսկ գաւառում մի քանի անգամ։

Խօսք բացվեց ուրիշ հայ դերասանների մասին, որոնք խաղացել են վրաց բեմի վրա։ Միրաղեան յիշատակեց հին դերասաններից Ա. Սուքիասեանին, Գ. Չմշկեանին և Յ. Տէր-Գրիգորեանին, որոնք մի քանի դէպքերում դուրս են եկել վրաց բեմի վրա։ Հայերից ոչ ոք այնքան երկար ժամանակ չէ ծառայել վրաց բեմին, ինչպէս ինքը Միրաղեանը։ Ներկայումս վրաց բեմում հայերից խաղում է Սափարօվը երկրորդական դերերում և յուշարարի պաշտօնումն է գտնվում Աղայեան, որը յայտնի է վրաց գրականութեան մէջ իբրև բանաստեղծ, Ախօսպրելի ծածկանունով։

— Ո՞ր դերերը եղել են ձեզ համար սիրելի,—հարցրի ես։

— Օսէփի դերը «Քանդած օջախում», Զամբախօվի դերը «Խաթաբալայում», Սադաթելի դերը «Պատւի համար» պիէսում, Տարտիւֆի, Հարպագօնի, Սգանարելի դերերը Մօլիէրի պիէսներում, Բարտոլոյի և Ֆիգարոյի դերը «Սևիլիայում», Գրումիոյի՝ Շեկսպիրի «Անսանձի սանձահարութեան» մէջ, Պօլօնիոյի՝ «Համլետում», Անանիայի՝ «Դաւաճանութեան» մէջ, Զուգուրնօվի՝ «Волки и Овцы» պիէսում, Ռեպետիլօվի՝ «Խելքից պատուհաս» պիէսում և այլն։ Առհասարակ իմ սրտին մօտ են եղել կօմիկ-սերիօզ, կենցաղագրական և երբեմն բեզօնէօրական դերերը։

Յիշելով իր առաջին քայլերը բեմական ասպարէզում նա յայտնեց, որ առաջին ներկայացումները, որոնց մէջ նա մասնակցել է, տեղի են ունեցել հին երաժշտական դպրոցում, Սօլդատսկի բազարի այն շինութեան մէջ, որ պատկանում էր Ներսիսեան դպրոցին։ Առաջին անգամ նա հանդէս է եկել «Երկու քաղցածներ» պիէսի մէջ։ Դերասանուհի Աստղիկի հետ նա մասնակցել է «Կուսանոց» պիէսում։

— Ի՞նչ նշանակութիւն են ունեցել ձեզ համար գրական քննադատութիւնները և ի՞նչ ազդեցութիւն են գործել ձեզ վրա,—հարցրի ես։

— Շատ մեծ,—պատասխանեց նա։—Ես միշտ շատ մեծ ուշադրութեամբ եմ կարդացել քննադատութիւնները և նկատողութիւնները։ Նրանց վրա մտածել եմ, նրանց ստուգել եմ իմ հայեցակէտերով և յաճախ օգտվել եմ նրանցից իմ դերերի կատարելագործութեան համար կրկնութեան դէպքերում։ Ես ունեմ մի տեղ հաւաքած բոլոր լոյս տեսած քննադատականները։

Միրաղեանը հաղորդեց միևնոյն ժամանակ, որ նա նկարագրել է դերերի կատարումները, յիշատակելով զգեստի, գրիմի և ուրիշ պարագաների մասին։ Այդ նկարագրութիւնը, զետեղված երկու գործի մէջ, նա շարունակում է լրացնել նորագոյն նիւթերով։

— Արդեօք ունե՞ք գրած թատրօնական յիշողութիւններ,—հետաքրքրվեցի ես։

— Ոչ, չունեմ,—պատասխանեց նա.—բայց մտադիր եմ, հէնց որ ժամանակս ներէ։ Մինչև այժմ դպրոցը և թատրօնը խլել են իմ ժամանակը։

Յիշեցնելով, որ երկու տարի առաջ Միրաղեանը ձեռնարկել էր պիէսների հրատարակութեան, ես հարցրի, թէ ինչո՞ւ նա չը շարունակեց սկսած գործը։

— Նիւթականի պակասութեան պատճառով,—բացատրեց նա։—Պատրաստ կայ մինչև 10 պիէս, թարգմանված ռուսերէնից և վրացերէնից, մեծ մասամբ մի-մի գործողութեամբ թեթև պիէսներ։

— Իսկ ինքներդ չէ՞ք փորձել արդեօք պիէս գրելու,—հարցրի ես։

— Փորձել եմ,—յայտնեց նա,—և յօրինել եմ երկու պիէս մի-մի գործողութեամբ, բայց նրանց աշխարհ չեմ հանել։

Միրաղեանի գրական գործունէութիւնը արտայայտվել է թատրօնական րեցենզիաներում, որ նա գրել է մեծ մասամբ «Մշակ» լրագրում, ունենալով նիւթ առաւելապէս վրաց բեմը։ Գրել է նա նաև «Մուրճում», «Թատրօնում» և զետեղել է «Գեղարուեստում» վրաց թատրօնի պատմութեան մասին մի յօդուած։

—

Իմ յաճախակի հանդիպումները Գ. Միրաղեանի հետ, այլ և նրա խաղի ուսումնասիրութիւնները, որ արել եմ տարիների ընթացքում իբրև րեցենզենտ, թողել են այն մխիթարական տպաւորութիւնը, որ Միրաղեանը սիրել է, սիրում է թատրօնը, ապրում է բեմական կեանքով, նայում է թատրօնի վրա՝ իբրև մի սրբազան տաճարի վրա, իբրև նուիրական մի գործի վրա և վերաբերվում է դերասանական իր պաշտօնին հազուագիւտ բարեխղճութեամբ։

Իսկ երբ նուիրական վերաբերմունքը և աշխատասիրութիւնը միացած գործում են, նրանք առանձին ջերմութիւն և բովանդակութիւն են տալիս այն ընդունակութիւններին, որոնցով հանդէս է գալիս դերասանը հասարակութեան առաջ։

Ա. Քալանթար

տարկ է… բայց այս անիրաւ վագօնը ինչպէս դանդաղ է գնում… ա՜խ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ կանգնեց, ինչո՞ւ ճանապարհը չէ շարունակում. եթէ այսպէս գնայ, պէտք է ստիպված լինեմ վճարել տոմսակի փողը. 5 կոպէկ այստեղ, 6 կ. էլ գիշերվայ համար. էլ ի՞նչ մնաց. մինթէ թէյ խմելու չեմ. մի կտոր հաց չը պիտի ուտեմ: Ա՜յ նզովվես. նորից կանգնեց. կօնդուկտորը մօտենում է. Տէր Աստուած, ի՞նչ անեմ, ինչպէս քիչ տեղ է մնացել, մի կերպ առանց վճարի հասնեմ…

Եւ նա անվերջ խօսում էր ու դողդողում, թէ որտեղ որ է՝ կօնդուկտորը պիտի տոմսի 5 կ. վերցնի և ինքն առանց թէյի ու հացի մնայ: Մինչև քարշակը կը հասնէր անդամալոյծի ցանկացած գիշերային ապաստարանին, կօնդուկտորը հասաւ «ստորամարդին».

— Էյ,—գոչեց նա,—տոմսակ առ:

— Բայց… բայց,—կմկմաց խեղճը,—ախր շատ քիչ տեղ է մնացել. այս է իջնելու եմ. սպասիր կանգնի…,—դողում էր ծերունին:

Կօնդուկտորը բարի էր. ձեռքը թափ տուեց և տոմսակ չը տուեց:

— Ո՜հ, ինչ լաւ եղաւ, ազատվեցի,—խորը շունչ քաշեց նա…

Վերջապէս վագօնը հասաւ այն փողոցը, որտեղ նրա գիշերային կայարանն էր: Խիտրօվի շուկայի դժբաղդ հերոսներից էր նա, գնում էր գէթ գիշերվայ հանգստութեան տեղ գտնելու. ամբողջ օրը շրջել էր և մուրացել. վայելելու ժամը հասել էր արդէն: Նա իջաւ, իսկ քարշակը 10 րօպէից հասցրեց ինձ «Տագանկա» կոչված քաղաքամասը, որտեղի խուլ ու նեղ փողոցներից մէկում Մօրօզօվի յայտնի գիշերային ապաստարանն էր, ձորի միջում, բաւական երկիւղալի տեղ. գիշերվայ ժամը 10-ին մարդ իրան այնչափ էլ ապահով չի զգայ այդ կողմով անցնելիս: Շէնքը արտաքուստ կարելի չէր համեմատել «Երմակօվի գիշերային ապաստարանի» հետ. դրսից արդէն երևում էր, թէ ներսը որպիսի խոնաւութիւն պիտի լինի:

Ժողովվելու վայրը կառավարչի բնակարանն էր. մի գեղնած և խորշոմներով համառ մարդ էր նա. ընդունեց սիրալիր կերպով և, որովհետև դեռ բոլոր ուսանողները չէին հաւաքվել, նախ քան ապաստարանը շրջեցնելը՝ սկսեց պատմել, թէ ինչպէս է ծագումն առել այս տունը: Մօսկվայի, գուցէ նաև Ռուսիայի, ամենահին ապաստարանն է սա, բացվել է 1878 թ. ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ. պատերազմում վերցված թիւրք գերիներին տեղաւորում էին այս շինութեան մէջ, շինելով տախտակեայ հասարակ մահճակալներ, առանց պատնէշների: Սակայն երբ խաղաղութիւն է հաստատվում և գերիները վերադառնում են հայրենիք, այն ժամանակ հարց է առաջ գալիս այս տունը վերածել գիշերային ապաստարանի, և քաղաքային ինքնավարութիւնն իր վրա է առնում տան վարձի վճարումը մինչև ութսունական թւականները, երբ Ա. Մօրօզօվը կտակում է 175,000 ր. մի գումար, որպէսզի քաղաքը գնէ տունը և կոչէ իր անունով: Որովհետև տունը արժէր 200,000 ր., ուստի քաղաքային ինքնավարութիւնն իր կողմից աւելացնելով 25,000 ր.՝ ձեռք է բերում շէնքը և կոչում «Մօսկվայի քաղաքային գիշերվայ ապաստարան Մօրօզօվի անունով»:

Ապաստարանը բաղկացած է 7 մեծ, երկյարկանի կօրպուսներից. իւրաքանչիւր կօրպուսում տեղաւորւում է 200 մարդ. այս գիշերային տունը բոլորովին ձրի է, նպաստ գիշերողներից չէ ստացվում, պահպանվում է որոշ ըէժիմ. գիշերում են 1100 տղամարդ և 230 կին. տունը միշտ լիքն է լինում, բացի Ծննդեան և Զատկի տօներից, երբ Մօսկվայի հասարակութիւնն աւելի առատաձեռն հանդիսանալով՝ մուրացկանները սովորականից շատ փող են ձեռք բերում և օղի, հաց ու զանազան ուտելիքներ գնելով՝ գնում են գլխաւորապէս Խիտրօվի շուկայի ապաստարանները, ուր քէֆն ու ուրախութիւնը թոյլատրելի է և որոշ ըէժիմ պահպանողներն՝ իրանք գիշերողներն են ըստ իրանց քմահաճոյքի: Քաղաքը ծախսում է «Մօրօզօվի գիշերային տան» վրա՝ վառելիքի, լոյսի, ծառայողների և այլն՝ տարեկան 13,579 ր., իսկ խոհանոցի վրա, ուր օրական պատրաստվում է ճաշ 400 հոգու համար, որից 100 ճաշ բոլորովին ձրի, իսկ մնացեալը փողով, տարեկան 20,224 ր.: 1 մախալ թէյ, 2 կտոր շաքար և 1 ֆ. սև հաց՝ արժէ 2 կ., ըշչի մսով, կաշա և 1 ֆ. սև հաց՝ արժէ 5 կ.: Այստեղ ամեն ինչ աւելի էժան է, քան «Երմակօվի գիշերային ապաստարանում», շնորհիւ քաղաքային ինքնավարութեան խոշոր նպաստի:

Ժամը $6^1/_2$-ին մօտ սկսեցինք շրջել սենեակները: Օդն սկսել էր արդէն խեղդիչ դառնալ: Այստեղ չը կային ի հարկէ Երմակօվի ապաստարանի օդամաքրիչները, էլեկտրական լոյսը և յարմար արտաքնոցներ: Առաստաղները ցածր, լուսամուտները փոքր, մահճակալների փոխարէն տախտակամածներ՝ այժմ բաժանմունքներով: Պատերից կաթկթող ջուրը ցոյց էր տալիս, որ անտանելի խոնաւութիւն պիտի թագաւորէ այստեղ. և յիրաւի՝ մարդկանց շրթերի հոտը, աղտոտութիւնը միանալով այս և յատակի խոնաւութեան հետ՝ մի անտանելի մթնոլորտ էր առաջ բերել. մարդու կուրծքը ճնշվում էր, գլուխը մի 3 րօպէից յետոյ սկսում էր պտտել. անկարելի էր երկար մնալ. և եթէ այդ ժամին այսչափ էր ապականված օդը, ապա ի՜նչ սոսկալի դարշահոտութիւն կը տիրէր այնտեղ գիշերվայ ժամը 12-ին: Եւ պատմում են, թէ եղել է ժամանակ, երբ օդի նոսրութիւնից ու ապականված լինելուց՝ լապտերները մարել են, ապակիները ճաքվել. այժմ որովհետև գիշերողների քանակը սահմանափակված է, այդպիսի երևոյթներ հազուադէպ են: Ամեն մի մահճակալաբաժնում գոնէ այդ երեկոյին 1 հոգի էր քնած. մի տեղ միայն պատահեց՝ մի բաժնում 2 հոգի կողք կողքի էին քնել. մահճակալաբաժինների լայնութիւնը 1 արշին էր. լուացարանների և այլ յարմարութիւնների մասին խօսքն աւելորդ է… Արտաքնոցները բոլորովին դուրսն են գտնվում և գիշերողները կարիք եղած դէպքում ստիպված են ելնել քնաթաթախ և համարեա մերկ մօտ 20° տաքութիւնից 10° սառնամանիքը. ահա թէ ինչու տիֆը և զանազան վարակիչ հիւանդութիւններ այս թշուառների անբաժան ընկերներն են:

Ամբողջ ապաստարանը ընդհանրապէս ծանր տպաւորութիւն թողեց մեզ վրա. սակայն չը նայելով սրան՝ գիշերողները—որոնք մեծ մասամբ մուրացկաններ են՝ կանանց 60%-ը, իսկ տղամարդկանց՝ 40%, որոնցից շատերը դեռ չէին քնած և մի քանիսը կարկատում էին շորերը կամ կօշիկները—պնդում էին, թէ այս գիշերային տունը մի քանի անգամ աւելի լաւ է և մաքուր, քան Խիտրօվի շուկայի ապաստարանները, որոնց մասին միւս անգամ: Առ. Ջէն

Մօսկվա, 25 ապրիլ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մեզ հաղորդում են, որ վաղը, ուրբաթ, տեղի կունենայ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որը պէտք է քննի փորձադաշտերի և ցուցադաշտերի խնդիրը: Այս անգամ ժողովը տեղի կունենայ Կովկասեան Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում, որովհետև Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճը բռնված է ակվարիումի ցուցահանդէսով: Ցանկալի է զանազան հիմնարկութիւնների և մամուլի ներկայացուցիչների մասնակցութիւնը յարուցված խնդրի քննութեան համար: Ընթացիկ խնդիրներից յետոյ կը զեկուցվեն տեղական մի քանի ճիւղերի գործունէութեան մասին հաղորդագրութիւններ:

◆ Մայիսի 4-ին, առ. ժ. 9-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի շինութիւնը եկաւ աւագ դատախազ գ. խ. Ն. Րէյնկէն իր պաշտօնեաների հետ և մանրամասն դիտեց դատական հաստատութիւնների շէնքերը: Այդ օրը քննիչին ներկայացան բոլոր դատաւորները և միւս պաշտօնեաները: Րէյնկէն ծանօթացաւ առայժմ քրէական առեանի I և II բաժանմունքների գործերի հետ:

◆ Առանձին կարևոր գործերի քննիչ Րուսանով կարգադրեց բանտարկել էլեկտրաքարշի տեսուչ Բատայլին, երթեւեկութեան կառավարիչ Ալէքսանդրեին և գլխաւոր ինժեներին: Սակայն 18 հազար ր. գրաւական ներկայացնելուց յետոյ երեքն էլ բաց թողնվեցին: Պատճառը Վերայի զառիվայրի վրա տեղի ունեցած դժբաղդութեան դէպքն է:

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլ տուեց Թիֆլիսի գաւառապետին ժողովել Ղարայեազի գաւառամասից 400 բանւորների՝ եբացած մորեխը ոչնչացնելու համար:

◆ Մորթվող անասունների՝ Թիֆլիսի շուկայի գները որոշելու և պարզելու համար այն հարցը, թէ արհեստական կերպով չե՞ն աւելացվում տաւարի գները, քաղաքային սպանդանոցի կառավարիչ Լաչգէն դիմել է Գանձակի, Բագուի, Ալէքսանդրապօլի, Երևանի, Կարսի, Քութայիսի և Բաթումի քաղաքային վարչութիւններին՝ խնդրելով պարբերաբար տեղեկութիւններ ուղարկել Թիֆլիսի սպանդանոցին տեղական անասունների գների մասին:

◆ Թիֆլիսի գեն.-նահանգապետի կարգադրութեամբ Թիֆլիսեցիներ Պարմէն Ցխաքաձէն և Աւետիկ Շահնազարեանը առանց վկայականի զէնք կրելու համար և Ալէքսանդր Վարդանեանը ուրիշի անցագրով ապրելու համար ենթարկվում են առաջին երկուսը 500-ական րուբլի տուգանքի կամ 2 ամսով բանտարկութեան, իսկ վերջինը՝ 1000 րուբլի տուգանի կամ 3 ամսով բանտարկութեան:

◆ Մօտ ժամանակները բանտարկված օրիորդ Մ. Օ. Սօլօվեանը արձակված է բանտից:

◆ Մայիսի 9-ին տեղի կունենայ զբօսանք յօգուտ այգեգործական ուսումնարանի:

◆ Այսօր կը լինի ձիարշաւ:

◆ Ստացանք Թիֆլիսի մէշչանների ընկերութեան գործունէութեան 1909 թւի հաշիւը, որից երևում է, որ առ. 1-ն յունվ. 1910 թ. բոլոր մէշչանների թիւը Թիֆլիսում կազմում է 15,703 ծուխ, որից 1004 ծուխը մօքալաքներ են (բնիկներ): 1910 թ. բալանսն է 8672 ր. 28 կ.: Հաշւետուական տարում մէշչանների աւագ Առաքելեան իր վրա է վերցրել ձրիաբար:

◆ Ախալքալաքից մեզ գրում են, որ այնտեղի հայոց ծխ. դպրոցական շէնքի շինարարական յանձնաժողովը Եղիշէ Մեծատունեանից ստացել է 300 ր. նոր շինվելիք դպրոցի օգտին: Մեծատունեան անցեալում Պետերբուրգում բժշկված միջոցին բժ. Բուդաղեանին խոստացել է այդ գումարը յանձնել Ախալքալաքում հիմնվելիք հիւանդանոցին, բայց որովհետև ինչ-ինչ պատճառներով չէ իրագործվում հիւանդանոցի կառուցման գործը, այդ պատճառով նուիրատուն նպատակայարմար է գտել յանձնել վերոյիշեալ յանձնաժողովին:

◆ Մերվից մեզ գրում են, որ Արշակ Սաղաթէլեանը յօգուտ տեղական ծխ. դըպրոցի նուիրել է 50 ր. ի յիշատակ իր հանգուցեալ մօր:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Գիսաւորները». Կ. Պոլիս, հրատարակութիւն Պալենց գրատան, 1910. գինն է 5 ղրուշ:

Գիսաւորների մասին ներկայ աշխատութիւնը կազմված է եւրոպական ցուցումների հիման վրա:

Պատկերների բազմութիւնը և նրանց աջող արտայայտութիւնը տալիս է գրաւչութիւն գրքին:

Գիրքը բաղկացած է երեք մասերից և մի յաւելուածից: Առաջինի մէջ զետեղված են պատմական տեղեկութիւններ գիսաստղների մասին, երկրորդում նկարագրված են գիսաւորների քանակութիւնը և շարժումները տիեզերքի մէջ, երրորդում բացատրված է գիսաստղների էութիւնը:

Մանաւորելով խօսքը Հալլէյի մասին, գիրքը տալիս է պատմական յայտնի յիշատակութիւններ: Այդ գիսաստղի ամենափառաւոր երևումը տեղի է ունեցել 1456 թւին՝ Կ. Պոլիսը թիւրքական գրաւման ենթարկվելուց երեք տարի յետոյ: Նա ունեցել է՝ ժամանակակիցների ասելով՝ փայլուն ոսկու գոյն և ցայտուն բոցի երևոյթ:

Մի գիսաստղ, որ երևացել է եղել 1528 թւին, սարսափ է ազդել ժամանակակիցների վրա: Նա եղել է արիւնագոյն, երկար պոչով. նրա մէջ տեսնվում է եղել սրի նման մի բան, որ իբր թէ ճօճվում է եղել երկրի վրա, և ուրիշ սարսափելի առարկաներ՝ դանակներ, տապարներ և նոյնիսկ մարդկային գլուխներ:

Շատերը գիսաստղի ազդած երկիւղից մեռել են և շատերն էլ հիւանդացել են:

Գիսաւորների թիւը անսահման է: Մինչև այժմ գիտնականները հաշւել են մօտ 20,000 հատ: Բայց նրանց թիւը պէտք է աւելի ևս մեծ լինի:

Գրքի յաւելուածում հաղորդված են տեղեկութիւններ աստղերի մասին:

Գիրքը կարդացվում է հետաքրքրութեամբ: Ա. Բ.

Др. А. О. Яшвили. «Народная медицина въ Закавказскомъ краѣ», 1904 г. («Ժողովրդական բժշկականութիւնը Անդրկովկասում»):

Յոյժ հետաքրքրական է աշխատութիւնը յարգոյ Եաշվիլիի, որ երկար տարիներ ծառայել է Անդրկովկասում: Հեղինակը մի առանձին հետաքրքրութեամբ ժողովել է տեղեկութիւններ ժողովրդական բժշկականութեան մասին Երևանի, Քութայիսի և Թիֆլիսի նահանգներում զանազան հէքիմներից: Բացի դրանից՝ նա ուսումնասիրել է վերոյիշեալ հարցի մասին եղած գրականութիւնը և բժշկականութեան պատմութիւնը: Առանձնապէս՝ յարգոյ բժիշկը ուսումնասիրել է Վրաստանում շատ յայտնի «Կարաբադին» կոչվող բժշկարանը: Վերջինը՝ ըստ բժ. Եաշվիլիի՝ ընկել է Վրաստան XII դարում Թամարա թագուհու ժամանակ, երբ նրա հռչակաւոր զօրապետ Զաքարէ Արղութեանկինը Բասրայում յաղթել է սուլթան Նուխարդինին (Нукардинъ изъ Алеппы въ Сиріи): Վրաց զօրքը յաղթելուց յետոյ բերել է աւարի հետ և «Կարաբադինը», որի արաբերէն անունն է «Մունտյախաբի շաաբա» (Мунт(?)ахаби шааба): Այդ բժշկարանը առաջին անգամ թարգմանված է եկեղեցական տառերով Թամարի ժամանակ XII դարում գիտնական Անտօն Չկօնդիդելիի (Чкондедили) ձեռքով, իսկ վրաց գործածական լեզուով XVI դարում: Արաբական լեզուով նա կազմված է VI—VII դարերում: Նա մի ժողովածու է Հիպպօկրատի, Գալէնի և նրանց ժամանակակիցների և հետևողների աշխատութիւններից:

Բագրատի, Գալէնի և շատ բժիշկների անունները յիշվում են հայոց բժշկարաններում, որոնք պահվում են Էջմիածնի գրադարանում, ուր կան 36 ձեռագիրներ բժշկականութեան վերաբերեալ: Վերջինները կազմված են զանազան ժամանակ XII և XVII դարերի միջի շրջաններում: Պէտք է ենթադրել, որ նրանք՝ ըստ բովանդակութեան՝ նման են վրաց բժշկարաններին «Կարաբադինին», նրանց աղբիւրը պիտի եղած լինի ընդհանուր *):

Մեծ ծառայութիւն արած կը լինէին Էջմիածնում գտնվող բժիշկները, եթէ մեզ ծանօթացնէին բժ. Եաշվիլիի յիշած ձեռագիրների բովանդակութեան հետ, որոնց մասին, ինչպէս երևում է, նա իմացել է հանգուցեալ հնախոյզ Ա. Երիցեանի՝ «Кавказъ»-ում տպված յօդուածից: Մենք, հայ բժիշկներս, պիտի օրինակ վերցնենք յարգոյ Եաշվիլիից և ուսումնասիրենք մեր ժողովրդական բժշկականութիւնը:

Հեղինակը գիրքը բաժանել է բազմաթիւ գլուխների. սկզբում զետեղել է բժշկական դեղօրայքը՝ վրաց և թիւրքաց լեզուներով. և ոչ մի խօսք հայերէն, որովհետև՝ նրա ասելով՝ հայերը գործ են ածում թիւրքերէն անունները: Բայց բազմահմուտ պրօֆէսօր Աւագ Սարուխանեանցը, որի մօտ վաղուց է գտնվում բժ. Եաշվիլիի գիրքը, հաւատացնում է, որ բոլոր դեղօրայքի անունները կան հայերէն, որոնց նա նշանակել է՝ ի միջի այլոց՝ իր կազմած բուսաբանական բառարանում, որի լոյս տեսնելը շատ և շատ ցանկալի է, իբրև աղբիւր թէ լեզուի հարստութեան և թէ շահեկան գիտութեան: Թողնելով երկար գրախօսութիւնը մի ուրիշ անգամի, մենք առ այժմ հարկաւոր ենք համարում ծանօթացնել գրքի մի քանի գլուխների հետ, օրինակ՝ «Ժողովրդական Բժիշկներ» վերջին գլխի հետ:

Գիւղական ազգաբնակութեան բժշկական օգնութեան համար այժմ ամեն գաւառում կան 1—2 բուժարաններ (пріемный покой). վերջիններից օգտվում են գիւղական ազգաբնակութեան $^1/_{13}$—$^1/_3$ մասը. իսկ միջին թւով $^7/_8$-ը գտնվում է զանազան թերուս հէքիմների և կախարդների ձեռքում:

Նոր-Բայազէտի գաւառում նրանց թիւը հասնում է 16-ի, որոնցից 9 հայ, 7 թուրք: Մէկը պարապում է քարհատութեամբ (камнесѣченіе). Մնացածները բժշկում են արտաքին վնասումները (внѣш. поврежденіе), վէրքերը և այլն. մի քանիսը՝ ներքին հիւանդութիւններ: Այդ հէքիմների մէջ կան նահանգական և գաւառական հռչակ ունեցողներ, նայած նրանց հմտութեան: Թիֆլիսի նահանգում յայտնի է Բաշխաշվիլին, ինչպէս վիրաբոյժ. Քութայիսի նահանգում Տուրմանիձէները, որոնցից մէկը 1878 թ. ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ հրաւիրված էր զօրաբանակ՝ իբրև սափրական վիրաբոյժ:

Ամեն գաւառ ունի իր նշանաւոր հէքիմը: Դուշէթի գաւառում հռչակված են երեք հէքիմներ, որոնցից մէկը բերանով արտածծում է վէրքից թարախը: Այդ ձևը, ինչպէս յայտնի է, գործ են ածում կենդանիները՝ լիզելով իրանց վէրքը: Այդ բանը ընդունված էր առաջիններում յոյների, եգիպտացոց և միւս ազգերի մէջ՝ երևի փոխառած կենդանիներից:

Նոր-Բայազէտի գաւառում կան 16 հէքիմներ՝ 96,120 բնակիչների վրա հաշւելով: Եթէ $^1/_8$ մասը հաշւենք բուժարանից օգտվողներ, մնացած $^7/_8$-ը՝ հէքիմների, դուրս կը գայ՝ ամեն մի հէքիմի 5253 հոգի: Դուշէթի գաւառում կան 11 հէքիմներ, որոնցից 2 կին, 3 պաշտօնաթող ֆելդշերներ: Ամեն մի հէքիմի գալիս է 5408 բնակիչ: Միայն Քութայիսի նահանգում ազգաբնակութիւնը յաճախ դիմում է իսկական դիպլօմաւոր բժիշկներին: Այդ նահանգում կան գիւղեր, ուր բժիշկները ապրում են մասնաւոր պրակտիկայով, որ անկարելի է միւս նահանգներում: Այդ ապացոյց է այդ նահանգի ազգաբնակութեան գիտակցութեան աւելի զարգացման:

Հետաքրքրական է և գրքի վերջին գլուխը՝ «Нѣсколько словъ къ читателямъ не врачамъ». Հասարակութեան մէջ կայ կարծիք, որ ժողովրդական բժշկականութեան մէջ կան այնպիսի միջոցներ, որոնց չը գիտէ գիտութիւնը, և իբր ժողովրդական բժիշկները, հէքիմները բուժում են այնպիսի հիւանդութիւններ, որոնց դէմ անզօր են դիպլօմաւոր բժիշկները:

Սրա մասին կարող եմ ասել հետևեալը. շատ մասը ժողովրդական դեղօրայքի յայտնի է բժշկականութեան. շատերը դրանցից թողված են և չեն գործադրվում, իսկ անյայտներ շատ սակաւ են: Ժողովրդական բուժարան—«Կարաբադինի» (Карабадини), որը այնքան պատւվում է Անդրկովկասի բոլոր ազգութիւնների կողմից, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ժողովածու, որը կազմել են բժիշկները միջին դարի սկիզբներին. Նրա բովանդակութիւնը վաղուց յայտնի է բժշկականութեան: Բագրատ և Գալիօզ յայտնի են: Առաջինը յայտնի Հիպօկրատն է, որը ապրել է V դարում Քրիստոսից առաջ. իսկ Գալիօզը—Ժանսօզ (Ժալինօս) Գալէնն է, որը ապրել է II դարում Քրիստոսից յետոյ: «Կարաբադինը» մեծ հռչակ ունէր մինչև XVI դարը՝ ինչպէս մէկ գիրք, որից պիտի օգտվել բժշկի բացակայութեան ժամանակ, ինչպէս գրված է նրա առաջաբանում: Եթէ ժողովրդ. բժշկականութեան կողմնակիցները հետևեն այդ խորհրդին, նրանք շատ սակաւ անգամ կը դիմէին կախարդներին և «Կարաբադինի» հետևողներին:

Չէ կարելի հերքել, որ ժողովրդական բժիշկների մէջ կան փորձված վիրաբոյժներ և [illegible] (костоправы) և այլն, բայց նրանց մինթէ կարելի է համեմատել ամենամեծ կատարելութեան հասած գիտնական վիրաբուժութեան հետ, որը հրաշքներ է գործում իր ամենաբարդ օպերացիաներով:

Ժողովրդական բժիշկները ազդում են ամբոխի վրա իրանց ինքնավստահութեամբ և վճռողական խոստումներով, որը բացատրվում է կամ շառլատանութեամբ, խաբեբայութեամբ, կամ անգիտութեամբ: Յարգոյ հեղինակը գտնում է, որ եթէ դիպլօմաւոր բժիշկները հասարակօրէն պահեն իրանց և աւելի մատչելի լինեն, հասարակ ժողովուրդը աւելի յաճախ կը դիմէր նրանց: Նա վախենում է կարծես գիտական բժիշկներից, մանաւանդ որ՝ շնորհիւ զանազան հէքիմների բամբասանքների ընդդէմ բժիշկների, որոնք՝ երբ տալիս են վճռողական դեղ—гасарчеви цамали (վրաց. խօսք), կամ ապրեցնելու կամ մեռցնելու հիւանդին: Այդ շատ է վախեցնում հիւանդներին և այդ անտեղի և սուտ տեղեկութիւնը՝ ի հարկէ՝ շատ ձեռնտու է հէքիմներին՝ իրանց օգտի համար՝ գիտական բժիշկների հետ մրցման գործում, քանի որ տգէտ ամբոխը հաւատում է այդ յիմարութեան:

Բժիշկ Եաշվիլին իր գիրքը վերջացնում է հետևեալ խօսքերով. «Ժողովրդական հէքիմների գործունէութեան մէջ կայ մասնաւոր օգտաւէտութիւն, որը պարունակում է գլխաւորապէս նրանց հոգեկան ազդեցութեամբ հիւանդների վրա. իսկ այդ տեսակ ազդեցութիւնը հիւանդութեան ընթացքի վրա անհերքելի է: Յուսով է ապրում մարդը և յոյսը սրտապնդում է հիւանդին. հետևաբար խորհուրդ եմ տալիս, երբ հիւանդանաք, դիմէք նրան, որին հաւատում էք, որի վրա աւելի յոյս ունէք, և «հաւատը կը փրկէ ձեզ»:

Ռուսերէն իմացողներին մենք խորհուրդ կը տանք կարդալ յարգոյ բժշկի աշխատութիւնը, որպէս զի աւելի ճշգրիտ հասկացողութիւն ունենայ կարդացողը ժողովրդական բժշկականութեան մասին: Պէտք է ասել, որ այդ տեսակ բժշկվելը՝ բազմաթիւ կախարդների և թերուս հէքիմների միջոցով, գուցէ աւելի թանգ է նստում նիւթականապէս՝ տգէտ գիւղական ազգաբնակութեան վրա, քան մէկ քանի հասարակութիւնների միջոցներով սեփական բուժարան ունենալը: Հէնց նորերս «Тифл. Лист.»-ի № 85-ում «Знахари и ихъ леченіе» Բօրչալուից գըրված թղթակցութիւնը ապացոյց է, թէ ինչումն է կայանում այդ բժշկութիւնը մի կախարդ մօլլայի ձեռքով: Աւելի ազատ ժամանակ մենք կը զբաղվենք այդ հարցով՝ օգտվելով թէ բժ. Եաշվիլիի աշխատութիւնից և թէ մեր երկարամեայ դիտողութիւններից: Բժ. Բ. Աղասարեան

*) Эрицовъ. „Нѣсколько словъ объ армянскихъ лечебникахъ“. (Выписка докт. Яшвили).

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թաւրիզ, 26 ապրիլ

«Մշակի» № 74-ում Թաւրիզից գրած թղթակցութեան մէջ Հայկազունը մի շարք մեղադրանքներ էր բարդել «Էկօնօմ» ակց. ընկերութեան վարչութեան վրա՝ Գէորգ Միրզաբէկեանի Ատրպատականի առաջնորդարանին առուած մօնօպօլիայի առիթով:

Այդ խնդիրը պարզելու համար մենք «Էկօնօմի» վարչութեան հրաւէրով 2 ժողով ունեցանք ընկերութեան գրասենեակում և մանրամասն քննելով հրապարակի վրա դրված խնդիրը՝ եկանք հետևեալ եզրակացութեան.

1) «Էկօնօմի» վարչութիւնը ոչ թէ յանձն է առել ծախելու տպարանի համար եկած 800 ր. ծխախոտները, այլ գնել է այն կանխիկ հաշւով (երբ ոչ ոք չէ ցանկացել գնել) վճարելով թեմ. խորհրդին 800 րուբլուց բացի նաև 25 ր. որպէս նուէր:

2) Վարչութիւնն ունենալով իր ձեռքի տակ բաւականաչափ փաստեր, որ թեմական խորհրդին տրված մօնօպօլիան միայն անուանական է, յայտարարութիւն չէ ցրել և այդ դէպքում նա ոչ թէ յետին մտքեր է ունեցել, այլ լուրջ հիմքեր:

3) «Էկօնօմի» վարչութիւնը հրաժարվելով մօնօպօլիայից յայտնել է թեմական խորհրդին իր նոյեմբեր 21-ի գրութեամբ: Դրանից 37 օր անց միայն, այն է դեկտեմբերի 28-ին, «Էկօնօմի» վարչութիւնը, սպառողների շահերն ի նկատի ունենալով, դիմել է եղբ. Միրզաբէկեաններին խնդրելով ոչ թէ մօնօպօլիա, ինչպէս Հայկազունն է գրում, այլ ներկայացուցչութիւն, և վարչութիւնն այդ արել է բացարձակ կերպով և ոչ գաղտագողի:

4) Վարչութիւնն իրաւունք չունէր, առանց ընդհանուր ժողովի, զանազան անուան տակ բարեգործութիւններ անելու և այն էլ միայն հայկական հիմնարկութիւններին, որովհետև նա ոչ բարեգործական և ոչ էլ զուտ հայկական ընկերութիւն է (ակցիաների $^1/_4$ մասը պատկանում է օտարազգիներին): Այս դէպքում նա գործել է իր իրաւասութեան սահմանների մէջ:

5) «Էկօնօմի» վարչութիւնը դիմելով Միրզաբէկեաններին, ներկայացուցչութեան համար, գովեստներ չէ ուղղել ընկերութեան հասցէին, այլ տուել է ընկերութեան համար ըէֆերանսներ և տեղեկութիւններ, ինչպէս այդ ընդունված է առևտրական աշխարհում:

Զ. Նազարբէկեան, Ի. Բուդաղեան, Կ. Արզումանեան, Մանասեան, Մ. Աֆթանդիլեան, Յ. Ջանիկեան, Ա. Մելիք-Խաչատրեան, Մ. Զաքարեան, Վ. Վարդանեան, Կ. Գաբեան, Գ. Հանըմօղլու, Մ. Յակոբեան, Յ. Աւագեան և Մ. Նազարբէկեան:

Նոր-Բայազէտ, 26 ապրիլ

«Մշակի» № 83-ի լուրերի բաժնում Մեծ-Ղարաքիլիսայից հաղորդված է, որ ես իբր իմ մի անախորժ վարմունքի համար հոգաբարձ. և ուսուցչ. կազմի առաջարկութեամբ թողել եմ իմ պաշտօնը:

Արդարութիւնը վերականգնելու համար այդ առիթով հարկ եմ համարում յայտնել հետևեալը:

Նախ՝ հոգաբարձ. և ուսուցչ. կազմը ոչ գրաւոր և ոչ էլ բանաւոր առաջարկութիւն չէ արել ինձ՝ թողնելու իմ պաշտօնը: Պաշտօնից գրաւոր հրաժարվել եմ ես ինքնաբերաբար, զզված այն սուտ և կեղտոտ մարդկանց վարմունքից, որոնք ինձ և մասնաւորապէս իմ ամուսնուն վարկաբեկ անելու և տապալելու համար՝ ոչ մի միջոցի առաջ կանգ չառան: Տարածված անախորժ լուրերի առաջն առնելու և պարզելու համար՝ ես հրաւիրեցի հոգաբարձ. և ուսուցչ. խառն ժողով, որտեղ չէզոք երեք անձնաւորութիւններ ընտրվեցին տարածված լուրը քննելու և հետևանքը յայտնելու հասարակութեան: Կատարված քննութիւնը պարզեց, որ տարածված լուրը սուտ է: Այդ մասին տանուտէր Ա. Նալբանդեանը, որը միաժամանակ և լուրը քննողներից է, մարտի վերջերին գիւղական դատարանում

ժողով է գումարում և յայտնում քննութեան հետևանքը ժողովրդին։

Այդ ժողովում, ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ, որոշվում է, որ մենք աշակերտներս նորից գնանք ուսումնարան և շարունակենք մեր դասերը։ Իբրև փաստ առաջ եմ բերում Ա. Նալբանդեանի նամակի գլխաւոր կէտերը, որ գրել է ինձ անմիջապէս ժողովից յետոյ և նամակն էլ սրա հետ ուղարկում եմ խմբագրութեանդ։ Ահա նամակի բովանդակութիւնը. «Եղբայր Արշակ. երէկվայ ժողովի հետևանքը այն եղաւ, որ ձայների մեծամասնութեամբ վճռվեց, որ գնաք ուսումնարան և շարունակէք մինչև տարվայ վերջը ձեր դասերը։ Ժողովում կը լինէին մօտաւորապէս 50 մարդ, ուրեղ գլխաւոր հակառակորդները 4 հոգի էին։ Իսկ թէ դուք այժմս ինչպէս կը վարվէք, այդ դուք գիտէք»։

Իմ հակառակորդների պատկերը ամբողջացնելու համար, յայտնում եմ, որ նրանք օգտվելով այն հանգամանքից, որ այդ ժամանակ ես հիւանդ պառկած էի, տարածում են ամբոխի մէջ, որ ես երկիւղից տանից դուրս չեմ գալիս և ես ինքս զգում եմ իմ յանցանքը։ Որ ես այդ սաճ․կօլէնների ժամանակ ամբողջ 15 օր պառկած եմ եղել նախ ինֆլուէնցիայով և ապա բրօնխիտով, այդ մասին բացի ինձ շատ այցելողներից կարող են վկայել տեղական երկու բժիշկները, այն է՝ Վարդանեանն ու Թառումեանը, որոնք այդ միջոցին ինձ բժշկել են։ 15 օր է, ինչ Մ.-Ղարաքիլիսայից հեռացել եմ, բայց իմ հակառակորդները եկողգնացողի հետ լուր են ուղարկում, որ ինձ Ղարաքիլիսայում ծեծել են և ես այնտեղից փախել եմ։

Յայտնում եմ, որ այդ բոլորը սուտ է։ Առողջանալուց յետոյ նորից մօտ 10 օր մնացի Մ.-Ղարաքիլիսայում։ Դպրոց եմ յաճախել և գրել աշակերտութեան երկրորդ կիսամեայ թւանշանները։ Վերջացրել եմ բոլոր հաշիւները հոգաբարձութեան հետ և ստացել ինձ հասանելիք ռոճիկս։ Դիտմամբ ամեն օր տան եմ եկել, որպէսզի մէկն ինձ ակնարկ անի և ես նրան քարշ տամ դատարան, բայց այդպիսի մարդ չը գտնվեց։ Իսկ եթէ դեռ կան մարդիկ, որոնք համոզված են իմ յանցանքի մէջ և դժգոհ են քննութեան հետևանքից, այդպիսիներից խնդրում եմ դիմել դատարան և ապացուցանել իմ յանցանքը։

Մ.-Ղարաքիլիսայի նախկին աւ. ուսուցիչ՝
Ա. Սիմոնեան

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

ՀԱԼԼԷՅԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

— Մի՞թէ մեր երկիրը ընկղմվելու և լողալու է Հալլէյի պոչի մէջ,—հարցնում էր Աւագ Սերօբիչը։

— Այո,—պատասխանեց տնային ուսուցիչ Նուրեանը,—բայց վնաս չի լինի. մենք ոչինչ չենք զգայ, ամեն բան հանգիստ ու հանդարտ կանցնի։

— Բայց էլի վիրաւորական է,—առարկեց Աւագ Սերօբիչը։

— Ինչո՞ւ։

— Եղբայր ընկղմվենք ու լողանք ինչ բանի մէջ՝ պոչի մէջ։ Չէ, դա մեր պատւի համար լաւ չէ։

—

Շրջապատված բուժարաններով և գրքերով՝ նստած էր Քանարեանը։

Ներս մտաւ ընկերը՝ Հալաւեանը։

—Ի՞նչ ես անում, բարեկամ,—հարցրեց նա։

— Ես մի գիւտ եմ արել,—վրա բերեց Քանարեանը։

— Ի՞նչ գիւտ։

— Գիտե՞ս ինչ,—բացատրեց Քանարեանը.—Հալլէյ գիսաստղի այնքան մեծ պոչ ունենալը ինձ մի միտք տուեց։ Ես մտածեցի, մտածեցի և գտայ թէ ինչու ամենամեծ սուտին մեր ժողովուրդը տուել է պոչաւոր սուտ անունը։ Մի՞թէ Հալլէյի պոչից աւելի երկար պոչ կարելի է երևակայել։ Ուրեմն, եթէ կարելի է ազատվել և սարսափել պոչաւոր աստղից, նոյնպէս կարելի է սարսափել և պոչաւոր սուտից։

— Բայց պոչաւոր աստղը ամենևին սարսափելի չէ,—նկատեց Հալաւեանը։

— Եթէ կամենում ես,—աւելացրեց Քանարեանը,—պոչաւոր սուտն էլ թէև սկզբում տպաւորութիւն է գործում, սակայն յետոյ կորցնում է իր նշանակութիւնը։

—

Թւաբանութեան ուսուցիչը պատմում էր աշակերտներին, որ 1843 թւին երևցած գիսաստղը ունեցել է շատ մեծ պոչ և գիտնականները հաշւել են, որ այդ պոչը ունեցել է 300.000,000 վերստ երկարութիւն։

— Երեք հարիւր միլիոն,—բացագանչեցին աշակերտները։

— Այո, երեք հարիւր միլիոն։

— Արդեօք գիսաստղեր շատ կան տիեզերքում,—հետաքրքրվեցին աշակերտները։

— Շատ և շատ, գուցէ միլիարդներով։

— Իսկ ինքը տիեզերքը քանի՞ վերստ ընդարձակութիւն ունի,—հարցասիրեցին աշակերտները։

— Միլիարդ անգամ միլիարդը բազմապատկած միլիարդ անգամ միլիարդի վրա, ստացածը բազմապատկած ինքն իր վրա, և նոր ստացածը նոյն տեսակ բազմապատկելով շարունակ բազմապատկել անընդհատ և անդադար՝ քանի որ գոյութիւն ունի տիեզերքը։

— Բայց ո՞վ կարող է բազմապատկել և ի՞նչ թղթի վրա։

— Այդ ես չը գիտեմ,—ժպտաց ուսուցիչը։

— Եթէ դուք, ուսուցիչդ, չը գիտէք, մենք ապահովաբար չը գիտենք ու չը գիտենք։

—

— Մի բանը շատ լաւ է Հալլէյի այցելութիւնից և հանդիպումից,—բացագանչեց փիլիսոփայ Ամուրեանը։

— Ի՞նչը։

— Այն, որ մենք շփվելով գիսաստղի հետ, մի որևէ ձևով շփումն ենք պահպանում տիեզերքի հետ։ Թէ չէ, ծանր է այն զգացմունքը, որ մենք կտրված և կղզիացած ենք տիեզերքում։

— Հետաքրքրական է։

— Եւ արդարև՝ գիսաստղները շրջելով տիեզերքում հանդիպում են շատ աստղերի, մոլորակների և յետոյ, երբ գալիս են և մեզ հետ համբուրվում, նրանք կապ են առաջացնում մեր և տիեզերքի միջև։ Եւ ո՞վ գիտէ, արդեօք այդ գործողութեան մէջ չը կա՞յ տիեզերքի հոյակապ շինութեան գործօններից մէկը, որ պէտք է մեզ համար ապագայում պարզի նորանոր գաղտնիքներ տիեզերական կապի վերաբերմամբ։

—

— Ես այսօր ուշ կը վերադառնամ տուն, ինձ չը սպասես։

Այդ խօսքերով դիմեց Միքայէլը իր կնոջ։

— Ուշ, ինչպէ՞ս ուշ,—հարցրեց կինը։

— Կը վերադառնամ լուսաբացին,—բացատրեց ամուսինը։

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ կայ,—բացագանչեց կինը։

— Պէտք է ընկերներով գնանք մի որևէ յարմար տեղ և սպասենք Հալլէյի երևալուն։

Ամուսինը գնաց։

Առաջին գիշերվայ անցկացրած ժամանակը շատ մեծ բաւականութիւն պատճառեց նրան։

Եւ նա կրկնեց մի քանի անգամ Հալլէյին նուիրելու իր գիշերները։

Կինը երրորդ անգամից յետոյ յայտնեց իր դժգոհութիւնը։

— Մի անգամ տեսաք, երկու անգամ, վերջապէս երեք անգամ տեսաք՝ բաւական է,—սրտմտած նկատեց նա։

Ամուսինը ստիպված էր կրճատել և սեղմել իր հետաքրքրութիւնը դէպի գիսաւորները։

Վրձին

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Էնզելի, 1 մայիսի

Պարսից կառավարութեան ղեկավարները՝ մէջլիսի հետ միասին՝ արտաքին փոխառութիւնը, ամեն կողմից բողոքի ձայն լսելուց յետոյ, մերժեցին։ Բողոքողները պատրաստակամութիւն էին յայտնում մասնակցելու ներքին փոխառութեանը, երկիրը օտար պետութեան ծանր պայմաններից ազատելու համար։ Այդ մասին ժողովներ կայացան, միտինգներ կազմվեցին, լրագիրներում գրվեցին, թռուցիկներ բաց թողնվեցին և այլն։ Նոյնիսկ Պարսկա-Հնդկաստանի հայոց առաջնորդը շրջաբերական բաց թողեց, որով հայ ժողովրդին հրաւիրում էր յիշեալ փոխառութեանը մասնակցելու, հայրենիքը անկումից ազատելու համար։ Ասում ենք՝ բոլորն էլ խոստացան, պատրաստակամութիւն, ցանկութիւն յայտնեցին՝ երբ հարցը խօսք էր, միմիայն լոկ խօսք, բայց երբ եկաւ մօմենտը խօսքը գործի վերածելու, այսինքը հնչիւն դրամը ժողովելու, հէնց այդտեղ էլ գործը կանգ առաւ։

Ո՞ւմ տալ դրամը և ո՞րտեղից ստանալ դրա համար երաշխաւորութիւն։ Ահա հարցեր, որոնց պատասխանը շատ անմխիթար է ներկայումս։ Պարսկաստանը չունի պետական բանկ, որին կարելի լինի, այսպէս թէ այնպէս, հաւատալ։ Մինիստրութիւնն էլ շաբաթը մէկ անգամ երեխայի նման խռովում, հրաժարական է տալիս և կրկին յետ վերցնում։ Ուրեմն ինչպէս լուծել հարցը։ Մէկ էր՝ ուրիշ բան է խոստանալ, ուրիշ՝ ասածը իրականացնել կեանքում։

Այժմ, երբ յոյսերը կտրվել է փոխառութիւնը շուտ իրականացնելուց, սկսել են գարտուղի ճանապարհով դրամ ձեռք բերել։ Հարկային սիստեմ են մտցնում երկրում, որը նոյնիսկ բռնապետութեան օրով էլ չը կար։

Գիւղացին ինչ էլ որ քաղաք բերի ծախելու, բոլորից էլ հարկ են առնելու։ Ածուխ, փայտ, ալիւր, ցորեն, արինձ և այլն և այլն—բոլորն էլ հարկի են ենթարկվելու։ Աղը, որի պուդը մօտաւորապէս արժէ 20 կօպէկ, պէտք է պուդին 60 կ. հարկ վճարէ։

Երկիրը սնանկացել է, ժողովուրդը աղքատութեան, մուրացկանութեան է հասել այսքան տարի շարունակվող պատերազմական գործողութիւնից, իսկ երկիրը կառավարող «յեղափոխական», «սահմանադրական» մարդիկ հասարակութեան վզին փաթաթում են նորանոր անուղղակի հարկեր, որոնք միանգամայն թէ բայքայիչ են և թէ անիրականանալի։

Որպէս գրեցինք անցեալները, «մեր տղերքը» գործի գլուխ անցած՝ էներգիա էին գործ դնում, ակցիզային սիստեմը Թէհրանում զինւորական ոյժով մտցնելուց յետոյ, այս կողմերում էլ իրականացնել, բայց նրանց աշխատանքը ջուրն ընկաւ ժողովրդի ուժեղ և միահամուռ դիմադրութեամբ։

Շատ խրատալի է ասվում, որ Պարսկաստանը մարդ չունի, եթէ ոչ՝ ինչու շինարարական գործը թողած, անուղղակի հարկերն են առաջ քշվում, հարկեր, որոնք արիւնաքամ են անելու առանց այն էլ քայքայված ժողովրդին։

Մուջահիդ

II

Թաւրիզ, 28 ապրիլի

Մութ-մութ ամպերը պատել են Պարսկաստանի ներքին ու արտաքին վիճակը։ Երկրի քաղաքական կացութիւնը տարտամ և անորոշ. անիշխանութիւնն ու հրդեհը լափում են ամեն մի կենսունակութիւն. ներքին փոխառութիւնն անաջող, արտաքինն անպատ. և այս ձգձգումների մէջ տուժում է միայն երկրի քաղաքակրթական բարգաւաճումը, որը երաշխաւորված պէտք է լինէր սահմանադրութեան գոյութեամբ։ Ատրպատականում, և առաւել սահմանածայրերում, հրոսակային խլրտումներն ու աւազակային գործողութիւնները չը դադարելուց բացի՝ օրէ-ցօր բազմապատկվում են. մինչդեռ գլուխը կորցրած անզօր կառավարութիւնը չէ կարողանում գործերը կարգի բերել, որպէսզի երկիրն ստանար իր նորմալ վիճակը։ Գլուխ են բարձրացրել նաև վաղեմի կեղեքիչները՝ յայտնի գիւղատէրերն ու աւատապետները։ Պարսկաստանի ռէժիմը փոխվեց, բայց հին վիճակը և պաշտօնեաները մնացին անփոփոխ. միևնոյն հարստահարիչներն ու կաշիքերթողները։ Նոր օրէնք հին աւազակների ձեռքում...

Ատրպատականում իրերի դրութիւնն աւելի և աւելի վատթարանում է՝ շնորհիւ իշխանութեան թուլութեան ու անկարողութեան։ Գաւառներում կացութիւնն անտանելի է։ Յայտնի են արդէն Ռահիմ խանի արժանաւոր յաջորդ Ղարաման խանի և ընկերութեան գործած շահատակութիւններ հայ գիւղացիների գլխին։ Ազգային Թեմ. իշխանութիւնն անդուլ-անդադար գրում է, անձամբ պահանջում գեներալ նահանգապետից մի ճար, մի դարման։ Նահանգապետը տալիս է հրամաններ, հեռագիրներ մշտապէս. սակայն ո՞վ է բոլեմինների երևրում լսում ու գործադրում Մուխբիր-ուս-Սալթանէի հրամանները։ Այստեղ է որ մարդ կանգ է առնում, թէ ինչ անել, ո՞ր իշխանութեան ոյժին ապաստանել, եթէ ինքը կենտրոնական իշխանութիւնը անկարող է լսելի անել տալ իր ձայնը։ Այսօրինակ տխուր իրականութեան մէջ է, որ Պարսկաստանի «Առաւօտ» շաբաթաթերթը, Ատրպատականի առաջնորդին և Թեմական խորհրդին վարկաբեկելու մարմաջով ախտաբորբոք, Ղարադաղի ազգային կալուածների գործը բարեկարգելու նկատմամբ ազգային Թեմական իշխանութեան արած քայլերը համարում է «դանդաղկոտ ու ամեն դատապարտութիւնից սուր և այլն», մինչդեռ նոյն այդ թերթը միևնոյն համարում (№ 35) խոստովանում է, որ Ղարադաղում դատաւորը նշանակութիւն չէ տալիս Մուխբիր-ուս-Սալթանէի հրամանագրերին։ Երևի «Առաւօտի» միամիտ վարիչները մի այլ բան են ուզեցել հասկացնել sous-entendu. այն է՝ յանձնել Ղարադաղի ազգային կալուածներն ու հայ գիւղացիների ճակատագիրը թայֆայական գերիշխանութեան, որ բարեկարգէ գործերը և սրբէ հայ գիւղացու աչքի քրտինքը՝ վերածելով երկիրը երանաւէտ դրախտի... Գէշ միտք չէ. Թեմական իշխանութեանն է մնում չափել, ձևել և տնօրինել Փայտակարանի հայոց ճակատագիրը։

Մի շաբաթից ի վեր է, որ Հալլէյի գիսաստղը սկսել է երևալ Թաւրիզում, արևելեան հօրիզօնի վրա, առաւօտեան ժամը 3—4-ին։ Լայն ու երկար պոչը շատ փայլուն չէ և ձգված է դէպի հարաւ-արևմուտք։ Ազգաբնակութիւնը ահ ու սարսափի մէջ է և սպասում է մայիս ամսվայ 18-ի եղերական օրվան։

Հայկազուն

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

4 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երէկ բարձրացաւ Բարօնուհի Դէլարօշը Վուազէնի օդապարիկով։ Դէլարօշը օդում մնաց 7 րօպէ՝ 60 մետր բարձրութեան վրա։

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը հրահանգագրեց կաթօլիկ Թեմական առաջնորդներին, որ վերջերս հրատարակված պապի հրովարտակը, որ նոր որոշումներ է. սահմանում ամուսնացողների համար, կարող է գործադրվել ինչ չափով որ չէ հակասում ռուսաց քաղաքացիական օրէնքներին։

Սենատը փոխեց Մոսկվայի դատաստանական պալատի վճիռը Լէվ Տօլստօյի բրօշիւրի մասին («Ռուսաց յեղափոխութեան նշանակութիւնը») և որոշեց բրօշիւրը ոչնչացնել։

Վերադարձաւ առևտրի մինիստրը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Առևտրա-արդիւնաբերութեան համագումարի երեկոյեան նիստում անհրաժեշտ համարվեց նաւթի վերաբերութեամբ պակասեցնել երկաթուղային տարիֆը։ Ալիւրի արտահանութիւնը ընդունվեց մեծ շանսեր ունեցող՝ լայն զարգացման համար։ Համագումարը ցանկալի գտաւ թեթևացնել Ռուսաստանից կօնդիտերի ապրանքների, կօնսերվների, մսի, շաքարի, փայտի, նաւթի, ցեմենտի արտահանումը։ Միջնորդութիւն յարուցեց պակասեցնել կակաօի մաքսը։ Ժամը 7-ին երեկոյեան համագումարը յայտարարվեց փակված։

Ուտօչկինը հինգ անգամ թռիչք կատարեց։ Երկու անգամը՝ ուղևորների հետ՝ չաջողվեց, իսկ 3 անգամից աւելի երկարատևը 12 րօպէ էր։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Բացվեց Լեհական Թագաւորութեան լեռնարդիւնաբերողների 7-րդ համագումարը։

ԿԱԼՈՒԳԱ։ Իր տան պատշգամբում սպանվեց 1-ին արտիլերիական գնդի հրամանատար փոխ-գնդապետ Պօդգօրէցկին։

ԼԻԲԱՎԱ։ Ձերբակալվեցին ժողովի գումարված 9 սօցիալ-դեմօկրատներ։ Գրաւվեցին թղթեր։ Ընդ սմին քաղաքում կատարվեցին խուզարկութիւններ և ձերբակալութիւններ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԹԻՖԼԻՍԻ ՃԻՒՂԸ

Արժէքղթերի կուրսերը
5 մայիսի

I կ. ներք. փոխ. խ. տոմս.	455 ր.	50 կ.
II » » »	346 ր.	50 կ.
III Ազնւակ. բանկ. »	322 ր.	50 կ.
4% Պետական րենտա	91 ր.	62½ կ.
5% Պետ. Ազնւ. բանկ գր. թ.	100 ր.	25 կ.
4½% » » » »	95 ր.	75 կ.
4% » » » »	89 ր.	75 կ.
3½% » » » »	86 ր.	25 կ.
5% Գիւղ. հող. բան. վկ.	100 ր.	37½ կ.
4½% » » »	95 ր.	75 կ.
4% » » »	89 ր.	75 կ.
5% Ներքին փոխառ. 1905 թ. I հրատ.	104 ր.	37½ կ.
5% » II հրատ.	104 ր.	37½ կ.
5% Արտաք. » 1906 »	104 ր.	25 կ.
5% » » 1908 »	104 ր.	50 կ.

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լօնդօն 10 ֆ. ստեր.	94 ր.	95 կ.
Բերլին 100 մարկ	— ր.	— կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	37 ր.	60 կ.
Թաւրիզ 100 ղրան	19 ր.	— կ.
Կ. Պօլիս 1 լիրա	8 ր.	66 կ.

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառնային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ մարդատար № 12 գնացքը՝ 2 ժ. 38 ր. ցերեկ., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 9 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 20 ր. գիշերվայ, Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 16 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 8 ժ. 1 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժ. 48 ր. առաւ.։ Արագ № 2 գնացքը՝ 8 ժ. 15 ր. առաւ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 28 ր. ցեր., Եւլախ՝ 3 ժ. 6 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 7 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 10 ժ. 8 ր. գիշ., Բագու՝ 10 ժ. 53 ր. գիշ.։ Փոստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 4 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 18 ր. գիշ., Եւլախ՝ 6 ժ. 26 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 23 ր. առաւ., Բալաջարի՝ 3 ժ. 13 ր. ցեր., Բագու՝ 4 ժ. 45 ր. ցեր.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ փոստատար № 74/75 12 ժ. 22 ր. ռիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 11 ժ. 21 ր. առ., Էջմիածին կայար.՝ 4 ժ. 49 ր. ցեր., Նախիջևան՝ 10 ժ. 51 ր. գիշ., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 29 ր. գիշ.։ Ապրանքատար-մարդատար՝ 4 ժ. 15 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 10 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 38 ր. առաւօտեան, Երևան՝ 10 ժ. 9 ր. առ. և սրանից դէպի այլևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 5՝ 7 ժ. 31 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 11 ժ. 45 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 30 ր. առաւ.։ Փոստատար № 3՝ 12 ժ. 24 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 5 ժ. 47 ր. երեկ., Բաթում՝ 3 ժ. 25 ր. գիշ.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 36 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 39 ր. գիշ., Բաթում՝ 10 ժ. 49 ր. առաւօտեան։

ԲՈՐԺՈՄ՝ մարդատար № 7/8 8 ժ. 28 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 12 ժ. 42 ր. ցեր., Բօրժօմ՝ 2 ժ. 3 ր. ցեր.։ Մարդատար № 9/10 3 ժ. 36 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 7 ժ. 56 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 13 ր. գիշերվայ։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ փոստատար № 3՝ 12 ժ. 24 ր. ցեր.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 36 ր. գիշ.։ Մարդատար № 11՝ 6 ժ. 58 ր. առ. (այս գնացքը Բաթում չէ գնում)։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 7 ժ. 25 ր. առաւ.։ Փոստատար № 4՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ.։ Մարդատար № 6՝ 11 ժ. 4 ր. առ. (այս գնացքը Բագու չէ գնում)։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ փոստատար № 72/73 6 ժ. 8 ր. առաւ.։ Մարդատար-ապրանքատար՝ 6 ժ. 33 ր. երեկոյեան։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ մարդատար № 9/10 8 ժ. 8 ր. երեկ.։ Մարդատար № 7/8 6 ժ. 28 ր. առաւ.։

Բ Ժ Ի Շ Կ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ,
ուր ամառը կընդունէ հիւանդներին։
Սիֆիլիս, միզասեռական և վեներական հիւանդութիւններ։
(ե. հ. կ.) 955. 100—87

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սիմեօնօվսկայա փ. № 16.
Տելեֆօն № 40.
(ե. ու. կ.) 984. 100—85

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուէ տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втиpaнie) և այլն։ Էլեկտրականութիւն ռեվմատիզմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեկտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկներ։ Խորհուրդը 50 կօպ.։ Ընդունելութիւնը՝ կանուխ—3—3½ ժ., տղամարդկանց—3½—4½ ժ.։ Семеновская ул.. № 9.
(կ. հ.) 77. 50—27

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա Մ Ա Ր Ա Յ Ի Ն
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Յ. Զ. Տէր-Ստեփանեանցի
ԲԱՑՎՈՒՄ ԵՆ ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ
Միխայլօվսկի պր. № 16—18.
(հ. կ.) 513. 3—1

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ (ՀԱՅՈՒՀԻ),
որ հիմնաւորապէս գիտէ ֆրանսերէն և երաժշտութիւն (դաշնամուր) և ունի 9 տարվայ փորձառութիւն, նոյնպէս ծանօթ է ռուսաց տարրական լեզուին, ցանկանում է ունենալ դասեր ինտելիգենտ ընտանիքներում։ Համաձայն է ուրիշ քաղաքներ էլ գնալու։ Կարող է ընկերակցել արտասահման ճանապարհորդողներին իբրև թարգման։ Հասցէն տեղեկանալ «Մշակի» գրասենեակում։
(հ. կ.) 505. 3—1

Ռուսաստանից եկած
ԵՐԿՈՒ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՔՈՅՐԵՐ
(ԼԵՀՈՒՀԻՆԵՐ)
տեղ են որոնում—մէկը՝ հասակաւոր երեխաների խնամելու կամ զուգընկերի (компаньонка) պաշտօնով՝ օտար քաղաք գնալու պայմանով, միւսը՝ տնտեսուհու պաշտօնով՝ Վլադիկավկազ կամ հանքային ջրեր գնալու պայմանով։
Հասցէն. Тифлисъ. Саперный пер. № 1.
(ա.օ.) 506. 2—2

14 ՏԱՐԻ Է ԱՆՅԱՅՏԱՑԵԼ Է
ամուսին Խնուսեցի առևտրական
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ-ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
Ճանաչողներին կամ տեղն իմացողներին խնդրում եմ տեղեկացնել ինձ.—Верхнiе Акулисы (Эрив. губ.), Рипсимэ Айрапетянъ МУРАДЯНЪ.
(օ. մ.) 494. 3—2

Լոյս է տեսել
Հայոց Ազգագրական Ընկ. հրատարակութեամբ պատկերազարդ
Ազգագրական Հանդէս
1910 թ. № 1. (XIX) գիրք.
1 գրքի գ. է 1 ր. 2-ի՝ 3 ր., 4-ի՝ 5 ր.։
Դիմել՝ Въ редакцiю „Азгагракань Андесъ" Тифлисъ, Вельяминовская 14.
(հ. ու. կ.) 5—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱԳԵՆՏ
Տեղական եւ օտար քաղաքների լրագիրների ու ամսագիրների համար։
Մ. Ա. ԳԱԺՕՆԻԱ
Ընդունվում են ձեռնտու պայմաններով ամեն տեսակ յայտարարութիւններ՝ ինչպէս տեղական, նոյնպէս եւ օտար քաղաքների լրագիրների ու ամսագիրների համար։ Իմ ծառայութիւնից օգտվել ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Великокняжеская, № 40.
Տելեֆօն № 216.
(ե.հ.շ) 339. 15—14

Թիֆլիսում Առևտրական Գիտութիւն Տարածող Ընկերութեան
Առևտրական Դպրոցում
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ տեղի կունենան—պատրաստական (կրտսեր, միջին և աւագ), I և II դասարանների համար մայիսի 26-ից մինչև յունիսի 3-ը։ Խնդրքի և դոկումենտների հետ միասին պէտք է ներկայացնել ի հաշիւ ուսման վճարի 15 ր.։ Աջող քննութիւն չը բռնողներին փողը վերադարձվում է։ Միխայլօվսկի պրօսպ. տ. № 16—18.
(օ. մ.) 512. 5—1

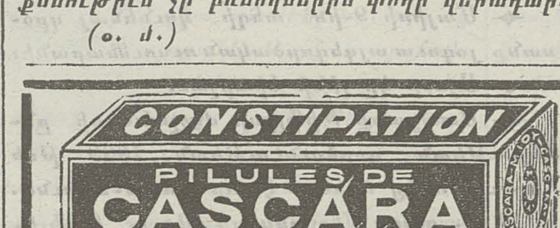

ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ
CASCARA MIDY
Ֆրանսիական ժողովրդական միջոց
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՓՈՐԿԱՊՈՒԹԵԱՆ դէմ։
Ընդունելութեան չափը. 2 ԴԵՂԱՀԱՏ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ, ՊԱՌԿԵԼՈՒՑ ԱՌԱՋ։
Cascara Midy-ն (Կասկարա Միդի) չէ առաջացնում որովայնի մէջ ցաւեր, ոչ էլ հեղց և փորլուծութիւն։ Դեղավաճառանոց MIDY, 140, faubourg St. Honoré, Парижъ. Ռուսաստանի գլխաւոր դեղավաճառանոցներում։
(6, 16, 26) (M. 305088) 1050. 0—22

Типографія „Экономія" Большая Ванкская № 3.